

Lintusside ette-
tulmine bestis.

Auhinna töö (1.-ne auhind.)

Lintusside ettetulmine
bestis

Am. Theodor
märgusõna

11/11/11

366 259

käsiolev töö krooniti
1. deto. 1925. a. esimese
auhinnaaga.

Autos: strid. med. Theodor
Asu.

Thambert
Tõrre idikooli Sekretär

Lintusside
ette tulemine

Cestis.

x

D321835

I.

Käesolev töö näib ainult umbkaudset materjali lütvõtteks ettevalmistamiseks ühe teise parandada.

Et täpipsäälset statistikat saada, selleks on tarvilikud materjalid uuritud. Kõik need näidused aga võtavad aega ja tööd, kui võimalik see võimalik on olema.

Pää-ülesandeks näin amlu sein muutse- da selgust geograafilise lütvõtte laatu- mise üle teiste, peudes ühtlasi järele heita nende ettevalmistuse vahetuse teiste maade ja riikidega.

Andmetena on tarvilikud järgmisi allikaid:

- 1) Wastused ringkõrja pääle 15-23 küikidele teiste arstidele. Näid tuli 21, kuna saadetus oli 350 arstile.
- 2) Näidused jaoskonna arstide aruannetest, kui ka Terwishuue peawalitsusele saaditud maakonna ja linna arstide aruannetest.
- 3) Haigemajade ja ambulantside haiguslood ja saadatud
- 4) Tapamajade aruanded veiste ja sigade tõugude etteval- miste üle.
- 5) Näidused Tartu kaalides.

Jaoskonna arstide aruannetes, kui Terwishuue peawalitsusele saaditud maakonna ja linna arstide aruannetes on muu hulgas ka soolte parasitaar haigused aratähendatud. Nimekirjad on eba- täpipsäälised, sest 1) on sinna hulka pääle lütvõtte- rida ka teised soolte parasitaar haigused aruannetes, 2) teinematavad paljud arstid just sellis asjus statisti- lisi üles andmis umbkaudset. Vaatamata nende asja-

1) Ringkiri on saadatud prof. Pappeli allkirjaga näidudele arstidele nägispool Tartut. Waata juuresolew eksemplaar.

olude pääle wõivad nimetatud andmed seiski mõnde-
gi kumitawat panna. Sellest eespool.

Ka haigemajade haiguslugudest ja ambulantide
raamatutest kogutud andmed ei ole üldiselt mitte
ühtlased ja täpipoälised, sest et suuremas osas
haigemajades mitte kõigil haigetel wäljehetel
ei uurita, waid ainult need, kellel sellens seymfoto-
maatiline vajadus on; ambulantides on seimarte
uurimine üldse raskendatud, mispärast ka
lihtsalt „helmenthiasis“, „Lintuss“ („Bandwurm“) jne
ära märgitakse.

Kaunis rahulaldawa esaldusega wõib watta tapa-
majade aruandeid, misama ka uurimisi wõolikes.

II.

Ette küll siit ja säält märnusi võib leida ühe ette teise lintussi ette tulemise üle tehti, puuduvad meil siiski veel süamaoni statistilised tööd.

Alimise sarnane, millele mõnesugust tähtsust võib anda on Szydlowsky väiteviiri "Beiträge zur Microscopie der Faeces", kaitstud 1879a. Tartus. Szydlowsky on oma uurimisi teinud T.Ü. sisehaiguste kliinikus mitmesaja haige juures (arv ei ole arvatavendatud). Umbes 10% läbiuuritud faecesite juures on ta leidnud Bottrive. lat. ja ainult liissword Taenia solium'i ning seegi isin oli selle saanud Pödsias; Taenia saginata't ei väagi ta sõnagi. Pöiale selle on ta leidnud veel 25% ascaris lumbricoides't, 4% Archicephalus dispar'i ja mitte sõnagi oxyuris vermicularis't.

Tellenohares ilma literatuuris on ilmunud töid küll väitekirjadena, küll kõnedena, peetud siin ja säält arstide seltsides, ja märnustena ühes ette teises arstiteaduslises ajakirjas.

Käesolevas töös püüan üle vaadata nende tööde üle, mis siinjuures mõnesuguse tähtsuse omavandavad ette mis on ilmanud maade üle, millega meie ligemas korrukujumises seisame.

Suurem osa statistilisi töid on tehtud laiemal ulatusel teema üle, - pöiale lintusside on nende raamidesse paigutatud ka kõik teised ette tulevad soolte parasitoidid. Kaatamata selle viimase asjale pöiale, esitan ma nad siin niisugusel kujul, kui nad autorilt on korrukujutatud.

Näes kõige esimestest töidest, mis on tehtud väljateidete systemaatilise mikroscopilise uurimise

teel, on Dr. Fr. Bonin'u "Über die Häufigkeit der tierischen Darmparasiten bei Kindern in München." 1) Ma ei peatu tema juures ja nimetasin teda ainult kui ühte vanemat sel alal tööd.

Järgmine töö oleks, Dr. Kessler oma Peterburis: "Mampana der emanuermuru rumejs bz nasennim Tempöypa?" 2)

Dr. Kessler on uurinud teinud 600 inimese juures, tehes igastükist 5-10 präparaati ja uurides neid 350 korda suurenduse juures. Selle põhjal on tema kokkusaadnud järgmine tabeli:

Tab. A 1.

	arv.			Tricho. dispar.		ascaris lumbr.		oxyuris vermic.		bothrioc. latas.		Taenia solium.		Taenia saginata.	
	Alustid	Parasiitide arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%	Arv	%
meester.	359	83	23,12	17	4,73	12	3,34	14	3,83	20	5,57	10	2,78	10	2,78
naister.	33	21	63,64	4	12,12	1	3,03	-	-	10	30,30	2	6,06	4	12,12
Lapsed.	208	91	43,75	9	4,33	22	10,58	29	13,94	17	8,17	6	2,88	8	3,85
Kokku	600	195	32,50	30	5,00	35	5,83	43	7,17	47	7,83	18	3,00	22	3,67

Lasteks on arvatud mõlemat sugu kuni 14-aastani. Oma uurimiste põhjal teeb autor järgmised järeldused:

- 1) Soolte usse tuleb Peterburis laste juures saagimine ette kui Münchenis (Dr. Bonin.)
- 2) Ascaris ja taenia on Peterburis laste juures saagemad, kui Münchenis.
- 3) Bothriocephalus latas, keeda Bonin Münchenis ei väinudri, tuleb Peterburis laste juures 8,17% ette.

1) München. Med. Wochenschr. 1886.
 2) Dissert. 1888.

Päiale Kessleri on Peterburis statistilisi uurimisi teinud Tokarsky, Wagner, Lander ja Schmidt. Tokarsky¹⁾ tehis uurimisi 600 inimese juures ja jaotades neid haiguste järel, jõudis järgmisele otsusele:

1) Haigete juures tuleb soolte usse harvem ette, kui terveite juures.

2) Sisemiste, gynaekoloogiliste ja kirurgiliste haigete juures tuleb soolte usse harvem ette, kui naha, suhu ja silma haigete juures.

3) Soolte usside vähenemise peale avaldavad mõju, päiale haiguste eneste, veel palaveri, toitluse langemine ja kauaegne noodis viibimine.

4) Ennemalt alnud palaveri haigused soolte usside ette tulemise peale mõju ei avalda.

Lander²⁾ on läbi uurinud 1000 inimest sõjaväelast ja jaotades neid maa ja linnas inimesteks, on kokkuvõetud järgmine tabeli:

tab. # 2.

Elanikud.	Kõik ussitud arv	Terveite arv soolte juures	%	Mõni uss on lastud pa-rastite määre	%	nimetus									
						Lõpp.		asari		Lõpp.		Lõpp.			
						Kork	%	Kork	%	Kork	%	Kork	%		
maalt	665	186	27,96	210	31,57	113	16,99	64	9,62	28	4,21	3	0,45	2	0,30
linnast	335	66	19,70	74	22,08	33	9,85	30	8,95	8	2,38	2	0,59	2	0,59
kokku	1000	252	25,20	284	28,40	146	14,60	94	9,40	36	3,60	5	0,50	4	0,40

Edasi jaotab autor läbi uuritud peritöelaste järel ja leiab, et põhja-proletest maanohtadest (kenemad) olid 22,09% mitmesuguste perariitide kandjad, põhja-Balti - 20,56%, lõuna-Balti - 40,10%, Kesk-Henime - 15,20%,

1) Dtsent. 1892. Peterburg.
2) Dtsent 1894. - Peterburg.

Maalist - 16,12%, mustamulla maadest - 23,21% ja rohelaadest - 2,08%.

Põhja-Balti maakonnade hulka arvatakse tema järgmised end. Meneriigi osad: Peeterburi, Nõngorodi, Pihkva, Eesti, Kuura ja Liivi kubermangud.

Kokkuvõttes ütleb autor muuseas järgmist:

- 1) Kõha usse tuleb haigete ja terveite juures peaaegu ühesugusel arvul ette.
- 2) Maalainiitide juures tuleb kõha usste usse sagem ette, kui liima.
- 3) Nerveutidel tuleb usste usse rohkem ette, kui vanematel sõjaväelastel; sagedus väheneb teenituse aastatega.
- 4) Botriocephalus latens tuleb kõige sagem ette põhja-puulsetes ja põhja-Balti maakonnades.

5) Pütsussi (trich. disp.) korral võib tähele panna kõhukimialenut, solimine (osseeris lumbi) - lahtialenut ja lai-ussi korral kõhukimmi ja lahtialenut kordumisi.

Järgmine töö Peeterburis on Schmidt'i oma, kes on teinud uurimisi 1160 lapse juures (2-13 a.) Peeterburi Nicolaevi laste haigemajas.

Uurimise resultaadid on ta avaldanud järgmises tabelis.

tab. №3.

Uuritud arv.	muus. juures res. laste juures	%	muus. juures lai-ussid	%	trich. el.		ascaris lumbr.		oxyuris perm.		botm. lat.		taenia salm.		taenia saginata	
					kords	%	kords	%	kords	%	kords	%	kords	%	kords	%
1160	636	54,8	800	68,9	113	9,7	222	19,1	383	33,0	60	5,1	8	0,7	14	1,2

Taotades lapsi usse järele leiab autor, et lai-ussi (botm. lat.) tuleb juustide juures palju sagedamini ette, kui teiste usuliste juures

Korruvõttes ütles autor, anduseas,

1) Augu soolte usside ette tulemise järel laste juurus etraži ei avalda.

2) Maa laste juurus tuleb üldiselt soolte usse olemas ette kui linna, kuna lei uss pea ühesuguselt. mõlemate juurus tõheli võib paars.

3) Lintussidest oli Peterburi laste juurus esimesel kohal bathriocephalus latus (5,1%), teisil - taenia saginata (1,2%), ja kolmandal kōenis solium (0,7%)

4) Lintussid tulevad väike saemine keskmise klassi elanikkude juurus ette.

Taome ja Helsingi kohta on ilmunud Lō Dr. Klimenko sulest. Soolte usside ette tulemist Helsingi elanikkude juurus selgitab tema järgmises tabelis:

tab. N4.

Augu	n	n	%		%		trich. disp.		ascaris lumbr.		oxyuris vermic.		bathrioceph. latus		Taenia solium		Taenia saginata	
			korra	%	korra	%	korra	%	korra	%	korra	%	korra	%	korra	%	korra	%
meester.	321	88	27,41	89	27,72	3	0,93	6	1,86	-	-	79	24,61	-	-	1	0,31	
naester.	175	55	31,42	57	32,57	1	0,57	9	5,14	1	0,57	46	26,28	-	-	-	-	
Korru	496	143	28,83	146	29,43	4	0,80	15	3,12	1	0,20	125	25,20	-	-	1	0,31	

Korruvõttena Helsingi elanikkude kohta tuab tema järgmised laused:

1) Soolte usse talib Helsingis saagedaste ette (29,43%), kuid harvem kui Peterburis (32,48%) ja Moskvas (36,00%); kõige saagedastad alid lai-ussi juhtumised (25,20%)

2) Lai-ussi tuleb Helsingis peaju saagedastamine ette, kui Peterburis (7,83%) ja Moskvas (8,90%)

Liitansi elanikkude ja garnisoni üle on kirjutanud too (Salemam).

Uldised resultaadid liitansi elanikkude kohta Favo tema järgmises tabelis:

Tab. #5.

2280.	1269	58,65	1659	72,76	Tschoe.		Asaru		Lumbic.		Sxyuris		Urmie.		Lathmie.		Latus.		Tauria		Neliuia		Tauria		Saginata		Alimetües.		liis parasit		S liis		B liis	
					Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%	Kor.	%
1030	45,17	520	22,80	93	4,08	9	0,39	2	0,09	5	0,22	896	39,29	356	15,61	17	0,75																	

Jastables parasitide kandjad haiguste järele jäidis Salemam strasele, et soolte usside sagedus on ühesugune niihästi sisemiste haiguste juures iildre, kui ka seedimisorganide haigust põdejate juures, kuhu hulka on arvatud ka typhus abdominalis, niisama ka äänte vahituse haiguste põdejate juures, nagu anaemia, skorbüt, rachitis. Ainult palomise haigetel arwab tema hõrsem soolte usse leidnud olema (46,57%) kui mitte palomise haigust põdejate juures. (68,39%) Võrreldes haiged tervelega on ette tulemus ühesugune.

Tegu järele kannatavad naised rahvad sagedine soolte usside all, kui meesrahvad, künnused sagedine poistest.

Võrreldes intelligentri lühtrahvaga, liiab et viimaste juures on soolte usside ette tulemine tihem, isäranis tõuab aga wõta silmas Frische. d'yp. suur sagedus lühtrahva hulgas.

1) Näiterõni kantudus Tartus 1907e.

Päale selgub nimetatud statistiliste tööde, on
neid liinid veel paljudelt teistelt autoritelt,
nagu Boranowsky (Moskva), Gretschorinow (Nowgorod)
Zpyzdeb (Kostroma), Langer (Prage), Kleinig (Greifswald)
ja teised, kuid nende juures ma ei peata, sest
nad käsitarvad maid mis muide võivad.

Wimariel ajal, ilmasõja aega ja pärast seda,
on Saksamaal tehtud mittemaisid uurimistööid
sõja väelaste hulgas (Telemann, Daehl, Cohnreich), nende
juures mis on avaldatud ühes ehk teises arstiteadus-
lises ajakirjas, - nende juures peatan siis, kui käsitan
üksikuid liine.

Bothriocephalus latuus - liinid tagumises peaosas
hõlgetud üheksa kühnt fantorit // Plooveride
allutamist kalade juures ja // kalade ja kala-
maja halduse haruimist.

Et paraseeroid, rakkude imine (ehk ka nende im-
mine) saadakse, kui-annus napparimeel, tehti kindlaks
sõnast korda prof Brauni poolt Tartus 1883a.
Prof. Braun saatis kolmele arstiteadusele üliõpilasele
plooveride kaladele selle tagajärjel said kõik kaks
liinid. Kõikis samal ajal uuris prof Braun
ka kurgu kalade juures ja teinud et loomade
// plooveride allutamist //

Umb 30 augi läbiuurimist, mis olid arstid Tartu
kõrgkoolis ja piinud Pöyoni Plooveride, väsimis-
rakkudest. Täpsem. Mõnime juures tarvitati
järgmist tehnikat. Tartus preparatsioonid näha
pealt näha. Suurimad jaht, mis siis juba
täbi läbi uuritud augi musculatuuri uurimist
algamaid *Bothriocephalus latuus* kolme näha
Pöyoni rakkude loomade musculatuuri allutamist

J. Petersen, Act. Med. 1872 S. 135

III.

Lintussidest tulevad meil *Cestis etta*, *Bothriocephalus latus*, *taenia solium* ja *taenia saginata*.

Päide selle on mõnel ürrikul juhtumisel Dr. Saarets (Tallinnas) tähepärast *Taenia cucumerina*'t laste juures. Muidugi lintussid on inimese juures väga haruldane ja literatuuris temtarse siamaani umbes sada sellest juhtumist (Braunijärele). Sellepärast ma tema juures ka pisemalt ei peata.

Bothriocephalus latus.

1) *Bothriocephalus latus*'e laiali lagunemine peans tingitud olema kahest faktorist: 1) *Plerocercoidi* etletulemisest kalade juures ja 2) kalade ja kala-
marja toidurs tarvimisest.

Et *plerocercoid*, sattudes inimesse (ehk ka koera või kassi) soolestesse, lai-ussina vägiareneb, tehti kindlaks esimest korda prof. Braun poolt Tartus 1882 a. Prof. Braun saotis kolmelt arstiteaduse üliõpilasele *plerocercoidi* kala lihas, selle tagajärjel said kõik kolm lai-ussid. Umbes samal ajal uuris prof. Braun ka Emmajäe kalu, nimelt avastati ja leidis et 60 august 59 *plerocercoidi* sisaldasid.)

Olen 30 augi läbiuurinud, mis olid ostetud Tartu kalaturult ja piinud Perpsis *Plerocercoidi* väisim konstatatsiooniks. 26 juures. Muuimise juures korvitasin järgmist tehnikat. Esiteks präporeerisin nahu pealt maha. Suuremaet järel väis siis juba läbi läbipaistva augi muskulatuuri rissitud valgemaid *bothriocephalus*'e idusid näha. Pärast seda lõikusin muskulatuuri õhukesteks

1) S. Petersburg. Med. Wash. 1882. S. 138.

lestadens. Plerocerevidid leidusid enamasti kala kõhuosa külje ja selja muskulatuuris. Suuremas osas juures leidsin 2-6 plerocerevidi, kuid ühe juures võisin lähele panna 13. Augid olid umbes 1/2 - 3/4 suurusel. - Präpareerimisel tuli ilmsiks nähtus, et idud olid hakanud kätte, sõrnude ja noa külge, ka leidsin neid präpareerimis-taldrikul täiesti lahutatult kala lihast. Armetan seda sellena, et arusaadav oleks, kui kergeste võivad mitte-puhtase korral kala puhastamise juures idud edasi kantud saada särgiainetele ja ühes viimastega inimene kätte.

Mitte üksi augid vaid ka teised kalad võivad plerocerevidiga infitseeritud olla. Viimastest nimetas Braun lutsu (*Gata vulgaris*), ahvenat (*Percis fluviatilis*), salmo umbela, Trutta vulgaris, *Tr. lacustris*, *Thymallus vulgaris*, *Corygonus lavaretus*, *C. albula* ja *Anchoregynchus perryi*.

Ülemaal kõnelejust selgub, et Smajal - Peipri kalad peaaegu kõik plerocerevidiga infitseeritud on. Luomulikult peavad nad siis seda ka kõigis neis vetes olema, mis eelmistega atsenohuses ühenduses seisavad (Wortsjärvi ja teised), sest kalad võivad kaunis kiialt, iseäranis kevadisel kudemise ajal. Ainult kõrgemates ülemistes jõgedes ja jõevetes väiks plerocerevideid veidi väheini olla, sest et säääl puuduvad, suuremalt juust, kohalikud suuremad infektsiooni allikad, kuhu ühendus sel pool nimetatud reetega raskendatud on.

Ka suurem osa Balti mere kala alla plerocerevidiga infitseeritud. Schraeder (Pecterburi) juures läbi 90 augi ja leidis plerocerevidi 48 juures s. o. 53.3%.

* Bparr 1894-#12

Augid leid ostetud Peeterburi-turult. Dr. Russow
Kuresaaris kinnitab et saäl aegiole juurus
plerocereoidi väga palju ette tuleb. Nõnda
ka rohke bathiocephalus latus'e ette tulemine
Saaremaal.

Kas plerocereoidi Baltimere kalade juurus igalpool
ühtlase ette tuleb, eriti meie kallastel, või
on teda mõnel pool rohkem ja teisal vähem,
selle kohta peenduvad mul kahjuks kindla-
mad andmed. Arvuse rüütis asjalau, et bathio-
cephalus latus'e ette tulemine meie muresaardades
mitte ühtlane ei ole, Saaremaal näit. tuleb
teola palju ette ja Pärnus äige harva, peab arvama
et on ^{mure}kohti aemas, kus plerocereoidi ~~on~~ rohkem
kalade juurus harvem on ja teisi, kus teda rohkem
ette tuleb.

Kuidas saavad kalad impitsuritud? Et selle küsi-
muse poiale vastust leida, tuleb kindla bathiocephalus
latus'e füsioloogilist elu. Braun (lhn. 236.) jutustab
sellest järgmist: "Taaltes munetud ja faeces'ga välj-
heidatud munad arenevad vees mõne nädala järele
anceosphäris, kelle embryonaal rest piitsavestega
korustatud on; kuote lõhkemise järele sattub
sarnane anceosphär vette, kus ta aeglaselt ringi
ujub; mitte harva jätab ta kosta maha, fangeb
põhja ja liigub roomates; varem ehk hiljem
sureb ta süüsi ära." - Kuidas anceosphär
kalasse sattub, kas mõne vaheperemehe-putuka
kaudu, või võib ta seda ka otsekohi, iseseisvalt,
on veel küliküsimus ja meie ka mitte huvitan.
Tähtis on see, et bathi. lat. arenemise järje

munadest kuni oncosphäriini ja plerocerevidini, s. o. kuni kalasse sattumiseni, võib on võrdlemise peiku ja võib kesta nädalaid. Sellega on võimaldatud neile piirk rööndamise tee. Ei ole tarvis, et välgukited sattuks otsekohe järve ehk järve, kus kalad elutsevad, nad võivad sima kantud saada piirkude kraavide ja remmiveste kaudu. Selgime kraavid linnades ja lihtsod rülvahukraavid, mis on lähedases kokkupuudtumisises inimeste elanotega, etendavad siin suurt osa.

Emajõe ja Peipri kalade plerocerevid-infektsiooni allikas on linnad ja külad mis siin asuvad; Emajõel küll vist peaaegu ainult Tartu.

Strümpell piiritleb oma operatsioonatus, et looi-ussi munad oimelt magedas vees võivad areneda. Braun ja paljud teised ütlevad et plerocerevidid mitmesuguste magedasee kalade juures elutseb. Merikaladest värvitakse.

Takrib küsimus Ma röövisim juba sellest, et Balti merus on suurt osa kalu plerocerevidiga infitseeritud. Tõmmis küsimus, kust on need infektsiooni saanud, kui mitte looi-ussi munad meres, kui soolases vees, teatavaid arenemisjärkusi üle ei võiks elada. Saaremaal, näit., puuduvad suuremad magedad veed, jäed, mis suuremal hulgal oncosphäriini ehk prozerkoidi kordjaid putukaid merde võiks paisata, kust siis ka kalad need kinni püüaks ja sellide läbi infitseeritud saaks. Peab imagi arvama, et looi-ussi munad resp. idud ehk katavad arenemisjärku, sattudes merde, saäl mõne

aja peavad mööda saatma ja edasi areneima, enne kui nad kalaste sattuvad ära söödud saavad.

Magu üldiselt, teiseks faktorina loodusliku loomade toidum tarvitamise elanikkude poolt. Kalade toidum tarvitamise rõhkus ja viisid, kui tarvitavate kalade liigid ei ole mere ja magevee ääres mitte ühesugused. Merest päritakse kõige rohkem räimi, lestasid jne., Peipsist ja Emajüri augu, ahvenaid, latikaid ja teisi. Esmused on loodusliku loomade toidum tarvitamise vabad, teised infitseeritud kõik. Hõlpsalt peeniksele on ka nende toidum tarvitamine.

On tuttav, et pleurocerooid on äige vastupidav välistele mõjudele. Schor¹⁾ järee kannatavad nad väga kuni 54°-53°C sooja. Madalad temperatuurid (-3°-+1°) tapavad need alles kahe päeva jooksul. Kõrged happed ja soolalahused surmavad need sarnaselt, misama ka kõrged temperatuurid; siiski on vähemalt 10 minutulist keetmist või küpsutamist selleks tarvis, et pleurocerooidi kindluse hävitada. Nõrgemad soolalahused ja soolamine ei avalda ta peäle mõju²⁾.

Muu kalapüügi piirkondades tarvitatakse palju toidum nõrgalt soolatud ja kuivatatud kalu, mere ääres räime ja lestasid, Peipsi ümbruses peamiselt latikaid ja ahvenaid. Ka kalamarid, valmistatud enamasti augi marjast on igalpool väga levinud, kuid seda

1) Brauni järee.
2) Grönberg, St. Petersburg. med. Zeitungs. #12. S. 184.

kõige rohkem Perpsi rannaste juures. Fed
 Wünnast tarvitatakse tihti õige määral sujal.
 Laomulid, et sarnastel tingimistel lai-ussi
 omandamise võimalus Perpsi rannaste loba-
 nitsude juures palju suurem on, kui mere
 ääres.

Õigemal arvutatud pesimiste juures peatun
 ma veel eraldi, kaitades ümbriseid maakohti.

Asun nende omanduste juures, mis ma kottuioepra-
 lus latas'e ettevalmistamise äri (kestis rohkem aega)
 seutnud.

Tähtaadatud haiguse lütkede põhjal T. ü. lise-
 haiguste kliinikus, saan järgmise tabeli:

T. Ü. lisehaiguste Kliinikus ettevalmistatud
 lütkesside juhtumised.

tab. № 6.

№	haigete arv	lühikese aeg	%	bath. latus		T. salum		T. sagitta- te		Märkused
				arv	%	arv	%	arv	%	
0	346	10	2,67	10	2,67	-	-	-	-	
2	318	9	2,81	9	2,81	-	-	-	-	
4	457	13	2,83	12	2,61	-	-	1	0,22	
10	601	29	4,83	28	4,67	1	0,17	-	-	
11	648	39	6,00	36	5,63	1	0,15	2	0,31	742 haig. lütk. juures 9%
22	604	39	6,50	39	6,50	-	-	-	-	650 haig. lütk. juures reist puudub 46

Kliinikus on läbiuuritud faeces'ed väigil haigetel ja sellepärast on need andmed rohkem täpsed. Paistab selgema, et bothriocephalus latus'e ettevalmistamine pärast sööki on suurenenud.

Läbiaradetes haiguse lood ja haige vaamatud selmistest aastatest, saame järgmise tabeli:

tab. # 7

Vaamatatus ehk haiguse leht. märgitud, xii.

Kliinik või ambul.	haigete arv.	Haamatatus ehk haiguse leht. märgitud, xii.					Märksused.
		Helminth. linter	Bothr. lat.	Taenia solium	Taenia saginata	Taenia	
kl.	120	-	1	-	-	-	Lestud sentiaoni juures
"	490	1	-	-	-	-	
"	104	-	-	1	-	-	
	394	2	1	1	-	-	
"	583	1	-	-	-	-	
	181	2	-	-	-	-	
	245	-	1	-	-	-	
	387	-	-	1	-	-	
	233	-	-	-	-	-	
	509	-	-	4	-	1	
amb.	1014	-	4	3	-	2	
kl.	823	-	1	4	-	1	
"	240	-	-	-	-	-	
	140	-	-	-	-	-	
amb.	1895	5	-	10	-	7	
kl.	180	-	-	1	-	1	
"	119	15	-	3	-	-	
	153	-	-	5	-	1	
amb.	1909	15	-	20	-	-	
kl.	373	1	-	3	-	-	
amb.	1608	8	-	8	-	-	
	812	1	-	8	-	-	
	795	3	-	8	-	-	
	1480	14	-	9	-	-	

Need tabelis toodud andmed ei vasta tõelisele, sest ei sel ajal mitte rõigil kõigetel väljareiteid ei nuritust ehk seda roquni harvagi tehti; kuid need tõendavad, et muil kaärioseph. tohus't alati rohuete eü elnud.

T. II. Lisehaiguste Polikliinikus elnud kaärioseph. latus'e juttumiste üle saadud allpool tabeli

T. II. Lisehaiguste Polikliinikus ettekulunud lintaaside juttumised tab. #8.

Nr	Kõrgte arv.	Sintussid	L	kolm. l. T. saeima		T. saqmetis		Jaemia	Märkused.
				arv	e.	arv	e.		
1	1473	6	0,41	6	0,41	—	—	—	—
2	1111	9	0,82	9	0,82	—	—	—	—
2	1359	6	0,44	6	0,44	—	—	—	—
3	1498	7	0,46	7	0,46	—	—	—	—
2	2337	3	0,12	2	0,08	—	—	1	—
3	2928	11	0,39	11	0,39	—	—	—	—
4									
1	1424	23	1,64	22	1,57	—	—	—	1 Jaemia-teadmehi
22	1829	59.	3,28	59.	3,28	—	—	—	missugane.

Päristas nagu alers laimsside ettekulunud sumarel ajal tugivaste suurenemud. Seda saab võtma selles mõttes, et ennemalt eü suureli oralt raaduslõõne märgitud

ainult "helminthiasis"; Polikliinikus, kui ambulatoorses arutuses ei ole võimalik väike haigetele väljehetkeid saada, sellepärast on ka arusaadav, et igapäev fäsiptäalne diagnoos võimalik ei ole. Viimase ajal paus prof. Kayserl suuremat rõhku valte usside kiigi kindlaks määramisele ja sellepärast on diagnoos "helminthiasis" võrdlemisi harva-marks joonud. Kuid kui näts kõin helminthiasis juhtumised (täht. sima hulk arvatakse ka bottr. l. taandjäreendistest aastatest ja nüüd ning võrrelda neid siis saame ümbrasi resultaadid, et "helminthiasis" ette tulemine Polikliinikus on saanud.

Kui näts ainult Tartus oleval haiged, siis saame sisehaiguste kliinikus 1921 ja 1922. 561 haige kohta 9,4% botriocephalus l. nendajaid (minu referaat Eesti arstis 1923). Seda vahet praesentuaalses ette tulemises, võrreldes küinide kliinikus olusid haigetega, tuleb seletada sellega, et rohkemalt tulejad on raskest haiged, juba enamasti mitmal, on arstid ja sellepärast nende juures botriocephalus l. vähem ette tuleb, 2/ on suurem osa ^{neid} haiged maakohtadest, kus nimetatud lintsus üldse harva ette tuleb.

Nagu eelpool juba äeldud, leidisid tegid Jalemann, Põnder ja teised kindlaks, et soolte usside ette tulemine haigete ja terve juures ühesugune on. Näts aluses seda asjale väin arvata, et Tartu elanike juures protsentuaalne lüüsus ette tulemine üldes vastab ülemal toodud protsentile Tartust alus haigete juures Sisekliinikus.

Hõigispuult Tartut alenad lai-ussi-kandjad *)
 haiged olid pärit järgmistest maakondadest:
 Wiin maakonnast Suomõis külalt - 1 juht,
 N. Otepääst - 1 juht., Tallinnast - 2 juht., Walgast - 1j.
 Saewa wallast - 1j., Wifandi maak. - 1j.,
 Rannust - 2j., Kawastust - 3j., Mustveest - 1j.
 Järwist - 1j., Luunjaast - 1j. Wõrust - 1j.
 Petserist - 3j., Narvast - 1j., Pärissaarest -
 1 juht., Teised juhtumised teadmata kuol.
 Nendest 20 juhtumiseist olid 81 pärit
 Põrsi äärest, 2 - Wortsjärwe ümbrusest (Rannus
 ja 2 Emajõe lähedalt (Luunja ja Saewa wallast).

Alen ühes Tartu kesknoblis^{xxx)} 225 õppewi juures
 faecis't uurinud. Resultaadid botrioccephalus latuse
 ette tulemise üle on näha järgnevalt tabelist.

tab. N° 9.

Wana- dus.	6a.	7a.	8a.	9a.	10a.	11a.	12a.	13a.	14a.	15a.	16a.	17a.	18a.	19a.	20a.	Alam- määr %
Läbiuuringus																225
Õppewite arv	1	8	24	23	31	30	31	21	26	16	7	3	2	1	1	225
Ettekuulnud																11
Botr. l. juht.	-	-	-	1	2	3	1	1	1	1	1	-	-	-	-	11
Protsentuaal- ne ettekuul- nandusjärele	-	-	-	4,34	6,45	10,0	3,23	4,76	3,84	6,25	14,29	-	-	-	-	4,89

Märkus: Teisi soolte parasiite leidisin järgnusest:
 39 korda ascaris l. ehk 17,33%, tricho. dist. 3 korda ehk
 1,33%, taenia'id ja oxyuris l. mitte kordagi. **)

*) T. ü. Sisehaiguste Kliinikas
 **) Et see teemane ei rai, ei saägi ma neist pisemalt.
 ***) paistuste.

Kuni Saasta wanaduseni bathr. latus't ette talmeid ei ole, niisama ka alates/haastast. Navresas tulus b. l. üldse harvem, ette, kama 17 aastased, ja üle selle, uurituid läga wähe on (kõraku 7).
 Wõrdsewos teiste maadiga saou tabeli (Salemanni järel) soalte ussiole ette talumise üle laste juures mitmesuguste autonte järel.

Tabel # 10.

Autorid	Nurituteos		Mitu korda eritud mitmesug. aut. par. muhe		Trienoe. clasp.		Asear. lumb.		Asyuri. werni.		Botanise. lat.		Taima. talini		Taima. sagin. st.			
	diitne juures	cert. par. muhe	%	%	Korda	%	Korda	%	Korda	%	Korda	%	Korda	%	Korda	%		
Banik, Mincheu	315	126	40,0	149	47,30	26	8,25	23	7,30	95	30,16	-	-	1	0,32	4	1,27	
Kessler, Peterburis	203	91	43,75	91	43,75	9	4,33	22	10,58	29	13,94	17	8,17	6	2,88	8	3,85	
Baranovsky, Moskwa	222	theadmata			4	1,80	54	24,32	41	18,46	9	4,05	1	0,45	1	0,45		
Gruslew, Kostroma	260	119	45,77	143	55,00	6	2,31	86	33,08	6	2,31	44	16,92	1	0,38	-	-	
Fanger, Praga	300	150	50,00	theadmata		37	12,33	130	43,33	24	8,00	-	-	-	-	2	0,66	
Afonasjew, Tula.	62	24	38,70	25	40,31	3	4,83	12	19,35	9	14,51	1	1,61	-	-	-	-	
Gehermenow, Swrasohi	902	391	42,90	408	44,77	56	6,20	195	21,60	131	14,51	20	2,21	5	0,55	-	-	
Schmidt, Peterburg	1160	636	54,8	800	68,90	113	9,7	222	19,1	383	33,06	60	5,1	8	0,7	14	1,2	
<hr/>																		
Fanger	Simmast		246	141	57,31	-	-	36	14,63	128	52,03	18	7,31	-	-	-	1	0,40
	Maalt.		54	9	16,66	-	-	11	8,5	23	7,0	6	11,1	-	-	-	-	1

Selle järelle olis lai-ussi ettevalimine Koolilaste juures Tartus vähem, kui Kostonias (16,92%) ja Peterburis (Kessler-8,17%, Schmitt-5,1%) ja rohkem, kui Münchenis ja Pragas (nust need üldse ei leitud), Tulas (1,61%), Suraschi maakonnas (2,21) ja Norras (4,05%).

Dr. Schulzenberg leidis Tartu Koolides 4,2% *Lothiocephalus latus*'t. Nõrmini tõhtud 861 koolilapse juures.

Sellust minu poolt konstatatsioonid 11 *Lothioceph.* latusi juhtumistest olid 6 Tartust, 1 Tarvas-kuust, 1 Vainastvere vallast Tartu maak., 1 Suurejõe (Tartu maak.), 1 Kavastust (Tartu m.) ja 1 Luugelt. 3 Vaimast on Ennaste - Peipri ligidalt, 1 (Tartu-kuust) Wirtsjärve ümbrusest.

Linnast ja maalt pärit olevate koolilaste juures jagunesid need 11 juhtumist järgmiselt:

136 linnast oleva koolilapse juures oli 6 juht. k.l. ehk 4,41%
89 maalt — " — " — " — 5 — " — " — " — 5,63%

225 koolilapse juures kokku 11 juht. k.l. ehk 4,89%
Kombinatsioonid *ascaris lumbricoides* ega oli 2 korda ehk 0,89%.

Nõrmine juures Torvitorni järgmist tehnikat. Igast vägikeitast tegi 2-3 preparaati hariliku natterklaasi (18x18 mm) suuruses. Vägi keitast sai väetud tükuga (hariliku tükutükuga mille igal pool selt see väetis) võimalikult mitmest kohast *ascari* ja objekt plaasile kantud, lisades juure 2 tilka vett, laiali võetud.

Suuremas autorite järel*) ilmuvad meenad, kui need on alles, juba I preparaadis, vägi haruldusel juhtumisel 3, 4, 5 ju. Üleval nimetatud 11 juhtumist näisid ma konstatatsioonid juba I preparaadis.

*) Langer, Tokarovy, Sonder ja v. Salemann

1921. 1922.
 Telesse allinrans, kust lai-ussid Tartus omandatakse, on Emajõe ja Peipsi kalad, suuremalt jaolt viimased, sest et Tartu turupääl müüdivad kalad enamasti Peipsis püütud on. Tartus teevitatakse rohkesti kalataitu, mida seletada tuleb selle arvusega.

On juba märgitud sellest, et Peipsi ääres lai-ussi laatumiseks kõige soodsamad tingimised on. Nõustavalt sellega tehakse loota saäl ka kõige sagedamat nimetatud parasitiidide ette tulemist. Kõrguse peunduvad saäl statistilised andmed ja uurimised. Näin ^{III} ainet ^I sun ^{II} juures umbkaudsete arvannistega esineda.

Tartu maakonna Valtsure Tegevishoiu osakonnal on saälte parasitide ette tulemise üle Tartu maakonnas järgmised andmed olemas: (vaata tabel #11).

Tabelist on näha, et saalte parasitide iseenamist rohkesti ette tuleb Mustves ja Klatskivil, s.o Peipsi ääreses maakohades, kus teistes mis on kaugemal maa sees, nagu Kurvi, Voldi, Rambi, Puhys, Elus-Mäo jne. nad äige vähesed on. Viimastest on ainult Otepäis erand; millega saäl seda suurt parasitide ette tulemist seletada, see jäägu praegu otsustamata.

Olgu si, et saalte parasitide hulka on arvestatud kõik sellenohused juhtumised, olgu need esle mütakad lintussist ehk mõnest teisest saale parasitidist (ascaris l., oxyuris verm.) süüsi peab arvama oletama, et need väikemised nende ette tulemises, mis Tabelis

Tab. # 11.

Tõrvishäike laosonnad	1921a.		1922a.		Märksed.
	kratu- määr haig. arv	Ette- salkte. määr arv	Wastaväe- töö arv	Ette- kõlunud salkte. määr arv	
Kuusi	454	1 0,22	452	-	
Pololi, Saardjüme	333	-	-	-	
Amby	560	-	756	-	
Puhja	559	10 1,78	693	1 0,14	
Thja	28	-	817	11 1,34	
Alwa-Näo	810	2 0,24	923	-	
Põngu	407	1 0,24	613	4 0,66	
Orni	400	4 1,00	582	5 0,86	
Põgema	4019	51 1,27	3719	41 1,11	
Kustree	1657	37 2,20	1650	44 2,67	
Leina mäis Kuremaa W.	800	3 0,38	-	-	
Platiniivi	1606	35 2,19	1066	33 3,11	
Kirsi	-	-	313	3 0,97	
Palamuse	-	-	49	-	
Stepäi	432	7 1,63	609	14 2,29	
Adavere	708	2 0,28	467	2 0,44	
Põnnu.	-	-	1155	12 1,04	

näha on, suurelt osalt *bothriocephalus latus* est kirjitud on. Selle järel väiksema siis kõrget osalt parasüite protsenti. Mustvees ja Allatskivil peaaegu alimult lai-ussi arveld kirjitud ja niisama madalat protsenti. Almalnimetatud maanohtades. Nillest stepias suurte parasüitide ette tulemist seletada, see jäägu praegust otsustamata.

Kui jälgiola Peipsi-Emajõe basseini tema teises ulatuses, siis näeme et kõige sagedam on *bothriocephalus latus* Peipsi järve äärestes ja Emajõe alumise jõrsu osas olevates külates.

Viimastes kohtades elavad kalamehed ja seda on säälsed elanikud peaaegu kõik, ütlevad ise, et „lintuss on meil kõigil sees.“ Paljud neist arvavad, et see nii peabki olema, sest et see täiesti loomulik alla.

Dr. Saonets (Tallinnas), kes 1899-1905 a. Mustvees oli praktiseerinud, kirjutas lai-ussi ette tulemisest nimetatud alavis järgmist: „Väib lüüalduseta ütelda, et nihaasti selles alavikus, kui ka teistes Peipsi äärsetes külates suurem osa elanikke seda parasüiti eneses kannavad.“ Dr. Kangro (Räpina) ütleb umbes sedasama ja lisab juure, et rahvas tarvitab selle vastu juba ise rohtu, mida aptegid saäl ilma kohtu tähta välja annavad.

Dr. Dreyblatt annab elusa ülevaate *Bothriocephalus latus*'e ette tulemise üle Lääne jaoskonnas järgmise tabeliga, mille muutmata kujul siin esitoin:

tab. #12

Kald.	Haiguse tunde- märgid	Haigete arv.	Märkused.
giva vald ja leu	päevalu, väsi- mus, verevaesus	4	Glavad: Pedja jõe lähedal
Tähekvere	— " —	1	
riuse	— " —	3	Kalamüüjate möödasõitmis- kohtadel.
Ludina	— " —	1	— " — " —
Ludina	— " —	2	Nava järve ääres.
Kuremaa	— " —	1	Kuremaa järve ääres
Laarepere	— " —	1	
Ärjanurme	— " —	6	Elasivad ennemalt kõik Peipsi järve ääres.
ajuse (Kõrgandi) müü	— " —	1	
stuvvere ja Uustvee		5	Peipsi järve lähedal.

Sia juure lisab tema märkuse järgmisel kujul: 16 aasta jooksul on üks juhtumine *Taenia saginata* ja kaks juhtumist *Taenia solium* jõgewalt 50 km. raadiuse kaugusel olnud. Kõik teised juhtumised olivad *Bothriocephalus latus*, mille juures üksik mõne jõe ette järve ääres piirkonnas sooraseid haiguse juhtumisi leida oli. Kõige rohkem igatahes Peipsi järve pool. Kui lintussi haiguse juhtumisi teises kohas leida oli, siis enamaste külades, mis suure tee ääres ja kus kalamüüjad rohkem liin-

mas on.

Antud tabelist paistab, et Lääne jaõrkema
 etletuleroad juhtumised suurel osal Peipsi järve
 äärest pärit on, ehk nad on saadud kaladest,
 mis põlvnenud Peipsist. Nähtavasti on ka
 nähemad järved seal juba juba kalade plero-
 cereoid infektsiooni saanud ja väiwoid nüüd
 omanood lai-ussi laiali lagunemise allikas
 olla.

Ma näeksin juba, et Peipsi äärsed elonikud
 palju kala toiduks tarvitavad, niikasti soola-
 tult, kui ka veiwatutult; sageli on nii üks kui
 teine pääliskaudne. Ka kalamarja süüakse seal
 palju taorelt, kergelt soolatult ja sibulaga vürtri-
 tult. Loomulik, et saarnastel tingimistel plero-
 cereoidid hävitatud ei saa ja inimesesse
 colasi kanduvad, kus nad edasi arenevad.

Mulle tuletabes, et Tartu Mikvaali Sisehari-
 gaste kliinikus ja Tartu koolides olewad
 lai-ussi juhtumised

wäljaspoolt Tartut päritolevate isikute juures
 suur osa Perpsi äärsete elanikkude pääle
 langes ja veel tähelepanu juhtudes selle
 pääle, et Petseris Tervishoiu Peavalitsuse
 andmete järele Petseris õige palju (vaata tabel)
 soolte parasüite ette tuleb, mida ka bathrioseph.
 latus'e sagedusega võiks seletada, võime oletada,
 et Perpsi äärsetest elanikkudest kõrgelt
 suurem osa nimetatud parasüidi kandjad
 on.

Muins ülespoole Emajõe jõgi, ^{harvemini lai-ust} ^{ette tulemine} ^{osalt}
 sellepärast, et rahvas endid, mida väiksem
 jõgi, seda vähem, kaladest loidab, osalt ka
 sellepärast, et ülemistes vähemates järvestes,
 võib alla, plerocercoidi kalade juures harvem
 ette tuleb. Niisiis on see parasüt sage rogu
 Emajõe basseini ulatuses peirkonnas. Selle
 juures on parasüidi kandjad enamasti ~~toot~~
 põrit ~~isik~~ ühe ehk teise sellesse kategooriasse
 kuuluna jõe ehk järve äärist.

Dr. med. Pallop (Tartustus) on tähele pannud,
 et kõige rohkem linnusse Wirtsjärve lähedal
 elavatel isikatel ette tuleb. Teada on
 näinud ka Dr. Ruus Tõnaselmas ja arwab,
 et nimetatud järve ääres tähendatud para-
 süidi kandjaid kaunis sagedaste pears leidumise.
 Dr. Meskimetsa praktikas Kolga-Jaonis on
 ette tulnud 4 bathr. lat. juhtumist, kõik
 haiged olid Lää ja Kaavere küladest, mis
 asuvad Wirtsjärve ääres. Põltsamaa jões-
 konna arst kirjutas, et oääl bathr. lat.
 õige harva leida on, kuid need juhtu-

Tab. #13.

Tervishoiu Päevaarstuse aruanded valde parasiitide
ettevõtmiste üle maakondades ja linnades
1921 ja 1922 aastatel.

maakond ehk linn	1921 a.			1922 a.			Märkused
	üksik- haigete arv.	ettevõtu- valde parasiit- juhtum.	%	üksik- haigete arv.	ettevõtu- valde parasiit- juhtum.	%	
Harju maak.	9215	39	0,42	15950	94	0,59	
Keelime	67887	556	0,82	67178	558	0,83	
Viru maak.	8845	115	1,30	8653	94	1,09	
Rakvere	9564	73	0,70	9385	65	0,69	
Narva				4251	73	1,74	
Ida-mk.	10584	101	0,96	10025	144	1,44	
Haapsalu	1966	24	1,20	1974	14	0,70	
Arvamaa } Kuresaar }	2202	50	2,23				
Ida-mk.	5235	25	0,48	5340	30	0,57	
Paide	2973	15	0,50				
Võõrandi msk	5803	47	0,81	6168	107	1,56	
Võõrandi linn	5886	63	1,07	6508	57	0,88	
Pärnu msk	6263	25	0,39	9007	48	0,53	
Pärnu linn	7087	34	0,48	9607	111	1,16	
Tartu msk	14312	162	1,13	15101	207	1,38	
Tartu linn	35243	449	1,27	35328	429	1,22	
Valga msk	4244	59	1,40	3843	58	1,52	
Valga linn	1916	37	1,99	3354	126	3,71	
Võru msk	7871	49	0,63	7923	43	0,43	
Võru linn	2236	13	0,60	2436	31	1,29	
Petseri msk Petseri aland	19822	730	3,68	24820	724	2,93	

misel, mis söial ette on tulnud, on põrit
Paala jäe ligidalt. Dr. Bergmanni järele
Tõrvas/ tulub Helme jaoskonnas botrio-
cephalus latust' äigi sagedaste ette ja
nimelt W. Emajäe ümbruse maakonnades,
nagu Kuigatsi, Saotaguse, Jõgeweste, Leebiku
jäe. waldades, kuid ka Tõrva alevis ja
ümbruses, kuhu Pinasella kalamehed rohkesti
kalu müügile saadavad.

Ulemal äeldust on näha, et Wirtsjärve ja
Wärsse Emajäe ümbruses botriocephalus
latust' koonis sagedaste ette tulub, kuid ~~See~~
on juba harvem väinsemate jõgede piirkonnas.
(Pältsamaa, Paala jägi).

Wiru maakonnas terwishain (arsti) jaoskondade
aruannete järele saalte parasitide ettetulemis-
üle väime otsustada järgmist (waata tabel #14):

Wiru maakonnas tulub saalte parasite kõige
rohkem ette ^{Wiro jõel} Wastnarwa, Kuremõe, Tisaku,
süs edasi Aseri, Wainars ja Lügenuse jaoskondades,
Perpsi ja Marowse äärsetes jaoskondades tulub
neid rohkem ette, kui mere äärsetes.

Jaoskondades, mis on Perpsist ette merest
kaugel, nagu Simuna, W. Maarjja, Rannu-
re ja Kämma, on saalte parasitide ettetule-
kus vähein selmistest.

Ainult Wiru-Jarobi jaoskond eralolub sellest
üldisest sääblusest, misugustel asjaaludel, ei ole
nool praegu mitte tuttan.

Sina selgub jällegi sama asjaolu, mis
juba siis nägime, kui kōsitamise terwishain
jaoskondade aruandeid Tõrva maakonnas,

Tab. #14.

Kommun	1921 a.			1922 a.			Märksed
	Wastu- mõetus haigete arv	Etteku- tud root- te püsiv tidi arv	%	Wastu- mõetus haigete arv	Etteku- tud root- te püsiv tidi arv	%	
Asaku	2368	32	1,34	1624	29	1,81	
Maivara	958	11	1,14	274	4	1,49	
Jõhvi	1110	12	1,09	1106	13	1,19	
Lüganuse	1610	9	0,56	1140	14	1,27	
Ueri	1586	35	2,22	1800	30	1,67	
Kemda	9850	55	0,56	10140	52	0,52	
Viru-Jacobi	695	18	2,63	812	12	1,50	
Hiiumaa	815	4	0,49	890	9	1,01	
M. Maarja	1056	7	0,66	1356	13	0,95	
Rakvere	1156	7	0,60	1556	6	0,40	
Kärma	955	8	0,93	811	5	0,62	
Narva-Jõesuu	306	15	4,84	-	-	-	
Kuivemäe	1471	12	0,81	643	16	2,66	
Narva	-	-	-	700	8	1,14	
Narva-Jõesuu	-	-	-	816	24	2,92	

Tab. N 15.

viimelt, et protsentuaalsed väikemused. soolte
parasitide ettetulemises ja arvonnas arsti ole
aruannete järel suurelt osalt just lai-ussi
ettetulemisest tingitud on.

Tervishoiu- ja Valitsuse, kui ka Võru maakonna
Valitsuse Tervishoiu Osakonna statistika põhjal
(esimese järel 1,74%, teise - 1,14% soolte parasite)
võiks eeldada Narvas kaunis rohket soolte lai-
ussi ettetulemist.

Narva linna haigemajas esitatud juhtu-
mised nägivad teist reelt.

Narva linna haigemajas oli:

1921 a.	- 4244 haige kohta	20 juht.	bothr. l. ehk	0,48%
1922 "	- 4325 -	- " -	- " -	- 0,28%
1923 "	- 2730 -	- " -	- " -	- 0,89%

Kreenholmi vabriku haigemajas:

1921 a.	- 673 haige kohta	3 juht.	bothr. l. ehk	0,45%
1922 "	- 522 -	- " -	- " -	- 1,92%

Arvan, et tegelikult Narvas lai-ussi seisni
palju rohkem ette tuleb, kui neist arvestust aleneb.

Kui arvestusse võtta suurt soolte parasite ettetu-
mist Narva-Järsel, võiks eeldada saäl ka
rohkeid lai-ussi juhtumisi.

Võsuet kirjutas saälne arst, et tal 1134 haige
kohta ainult 2 lintussi juhtumist on olnud
(liiki ta ära ei määra).

Talimas esitatud bothriocephalus latens'e
juhtumistest arvanoid selgitust järgnevad
tabelid.

1917	562	2	0,36	-	1	1	-	-	1	1
1922	1848	6	0,33	-	2	4	-	-	6	-
1923	1382	13	0,93	-	5	8	-	1	10	2

Tab. #15.

Tallinnse Kesksaigemaja's etletulund
kõhr. lat. juhtumised 1921 ja 1923 aastatel.

aasta	Liik	Üldine haigete arv	Etletu- lunde kõhr. lat.	%	anae- mia kõhr. lat.	sugu		W a n a d u s.				
						meesk. rõhkr.	naisk. rõhkr.	alla 2a.	2-10	11-20	21-50	üle 50a.
1921	kõhr.l.	1412	18	1,29	1	8	10	-	3	4	9	2
1922	" -	1281	11	0,91	2	4	7	-	-	2	7	2.

Üldise haigete arvu all on räägitud haigeolainelt
sisehaiguste osakondadest. Olen haiguse lood üleval
nimetatud kahe aasta kohta läbiarvadeid. Vägi-
kehtid on neil aastatel korraliselt
uuritud. Sellest jõuab, et tabelis tähendatud
haigete arvude katsekoostis lätas'e etletu-
mine vast Tallinnse Kesksaigemaja haigete
hulgas vastab tõelikkusele.

Testi Punase Risti Ambulatooriumis võrreldakse #3.
etletulund kõhr. lat. juhtumised.

Tab. #16.

aasta	Üldine haigete arv.	Etletu- lunde kõhr. lat.	%	anae- mia kõhr. lat.	sugu		W - a - n - a - d - u - s.				
					m.	n.	alla 2	3-10	11-20	21-50	üle 50.
1907	1069	10	0,9	-	8	2	-	3 aast.	-	10	-
1908	1257	15	1,15	1	7	8	-	-	1	12	1
1910	901	10	1,11	-	3	7	-	-	-	10	-
1911	2552	17	0,70	-	8	9	-	-	-	16	7
1916	582	2	0,34	-	-	2	-	-	-	1	1
1917	562	2	0,36	-	1	1	-	-	-	1	1
1922	1848	6	0,33	-	2	4	-	-	-	6	-
1923.	1382	13	0,92	-	5	8	-	1	-	10	2

Folio's - üldine haigete arv " on aratähendatud
sisehaiguste osakonnas vastuvõetud haiged.

Tabel näitab, et Tallinnas 1907a saadik lai-ussi
ette tulemine ei ole ei suurenenud ega ka mitte
vähenenud. Sedasama ütlevad ka mitmed arstid,
Dr. Soone, Dr. Püümann, Dr. Arsen ja teised.
Viimane arvab siiski viimastel aastatel
enem hõlma lat. saigestamisest tähelepanu
olema, kui vähenemist.

Võrreldes Tartuga, on Tallinnas bathriosepõhise
latuse ette tulemine temtavalat vähenenud.

Põhjuseks taon ette järgmist:

1) Tallinnas tarvitatakse kalu - aegsini, akveensid
lutsusi ja teisi magevee kalu - toiduks vähem,
kui Tartus; Kalamarja tarvitamist soorel
ehk värskel kujul ei tule saäl peaaegu ettegi.

2) Mõni kalad on pleurocerooidide vähem imitsee-
ritus, kui Amajäe - Peipsi.

Haapsalus tuleb võnsolevat parasiti
mitte just palju ette.

Jäänemaaravona haigemajas ole:

1922a. - 309 haige kohta 2 bathr. l. juht. ehk 0,67%
Ambulantsis samal aastal.

5811 haige kohta 5 bathriosept. l. juht. ehk 0,09%.

Hõik juhtumised olid pärit Haapsalu ligidalt
mere äärest.

Kuressaare kohta koob selgitust järgmise
tabel:

Tab. # 17.

aasta	üldine haigete arv	etteval- itud bathr. l.	a. / 100.	aastane haigus		h-a-u-a-d-u-s.					
				bathr. l.	m.	n.	alla 2a.	3-10	11-20	21-30	üle 50.
1923	2771	53	1,89	-	25	28	-	6	3	37	7.

Tabel on kokkuvõtteks Saare maakonna ainu-
 lantsi raamutute järel. Diagnoos „*Bothriocephalus*“
 loat. „põimnase alles siis, kui patient ussi
 tükid on näha toonud“), teistel juhtumistel on
 aramärgitus „helminthiasis“. Saalte ussi
 kahtlasele haigele antakse kõige pealt Natri.
 sulfuro. ja alles siis kui türaid wälja on
 tulnud ja haige neid näha toonud, waetakse
 korrapäraline wäljaajamine ette.

Elukohtade järelle leidid *Bothriocephalus*'e kaardjad
 haigeid järgmistest maadadest: Kuresaare linnas
 23 juht., Kaarimäe Suurwald - 6 j., Kogule - 4 j.,
 Paldes - 1 j., Lümmaa - 2 j., Põhjala - 4 j.,
 Abroka - 2 j., Laimjala - 1 j., Uuemäis - 3 j.,
 Põrsamaa - 1 j., Laona 1 j.

Kaardatu kaardid ülalnimetatud maadelt;
 selgub, et kõige rohkem juhtumisi on soonde-
 tud Kuresaare ja selle ümbrusesse, kuna
 teised juhtumised on laiali pillatud mööda
 lõuna-wanda. Põhja ja Lõune poolsest saare
 osadest ei ole ehtegi juhtumist, peale
 Põrsamaa ja Lümmaa, mis asuvad enami-wä-
 hem keset saart. Milliga seda nähtust sele-
 tada, kas neis saare osades tuleb *Bothriocephalus*
 lahusit vähem ette, või ei tule nad
 Kuresaare abiatsima, pole veel wõrda
 läinud kindkõus teha. Siin juures peab
 aga süsni meles pidama, et Kuresaare
 ümbruses on kaladel liima wõrduwuse tõttu
 suurem võimalus ennast infitseerida
 plerocercariidiga, kui saare teisel serval

*/ Selline foorvitamine jääb peupulki waha, haigeid näha
 toodawa lintussi ümber mähkivad.

Dr. Russow arwab, et Kuressaares ja te ümbruses vähemalt pooled kõigist elanikest selle parasitiidid kordjad on. Seda suurt bothriocephalus latuse ette tulemist seletab tema auge marja söömisega. "Kümnne inimese hulgas leiab vähemast ühest, kes seda löbu eneseli lubab."

Wastuõnn, Pärnus on lai-usi juhtumised kroonilise haruldused. Pärnu linna haigemajas on 1711 haige kohta ainult 1 juhtumine ainult Dr. Tuimina mäletab omaast praktikast ainult mõned üksikud juhtumised bothriocephalus latuse ette tulemist. Sedasama kõnelevad ka mitmed teised arstid.

Vähes kõike Gesti mereranda ja saareni kogusummanas, näeme, et ta on väga mitmekesine bothriocephalus lat. ette tulemist. Kuna Saaremaal, Kuressaares ja selle ümbruses, siie paigud, võib olla inegi pooled kõigist elanikest, seda parasitiidid enesest kammuvad, on ta Pärnus nii haruldused, et arstid teda harva näevad. Glaappalus ja Tallinnas on tema ette tulemist ümber keskmises sageduses, vist ^{mitte} niivõrd, et harva näevad. Kuid Viinorannas on jällegi kohta kus kõnelevad parasitiidid harva leida võib (Wörn).

Müjal Gesti on bothriocephalus latuse ette tulemist harvem.

Wiljandis mäletab Dr. Nägis Saasta jaossel ainult mõned juhtumised, "nida väikest rünnakut nel sõrmel üles lugeda" ja nüstri haigetest teab ta 3 Perssi postist sisse rannanud alama.

Wiljandi linna ja maavõnna haige -

majas oli:

1921a. - 857 haigekohta 3 bothr. l. juht. ehk 0,35%

1922a. - 1057 — " — 5 — " — " — " — 0,50%.

Haiged olid kõik, päale ühe pärit Wiyandi linnast.

Taruastus on jaoskonna arsti praktikas 1910-1923a. iga aasta 1-4 juhtumist bothr. l. olud, kus juures need haiged enamasti Wirtjärve äärist olid.

Suure-Jaani jaoskonnas on ette tulnud poole juhtumist aastas, Pelistveres 2 1/2 a. jaoskul 3 linnuse juhtumist (mirsugusest lügist pole rindlars tehtud), Suure-Kõpu ja Paistus pole jaoskonna arstid neid näinudki.

Ka Jakobis (Pärnumaal) pole nake viimase aasta jaoskul linnusse ette tulnud.

Samasuguse aja restusel pole neid alud Paida linnas haigemajas, kui ka Raplas dr. med. Mühleni praktikas (1. juul 1921 - 1. juul 1922) ja Rakvere linnas haigemajas 1922-1923 aastate jaoskul.

Wänse-Määrja jaoskonna arstil on 1919-1922a. 6 juhtumist b. l. alud, neist 4 juhtumist Porkuni mõisast ja 2 Haas wallast.

Kõmbe (Tartumaal) jaoskonna arst on 1918 a. kuni sügiseni 2 korda vastuvõetud haigete juures b. l. leidnud.

Jangaste arsti jaoskonnas on 1920-1922 aastatel 1 kord b. l. ette tulnud.

Wõru linnas haigemajas ja ambulantsis Tede 1922-1923a. nähtud ei ole.

Dr. Reichardt (Wõrus) kirjutas, et tema keeles piirkonnas linnusse arve ette tuleb 1923a. arvatavalt üles 2 juhtumist Jaeni soliumi.

Keesti sõjaväes on b. l. ette tulemine haav (9,22%)
(võrre tabel)

Lintusside ette tulemine Keesti sõjaväes.
Tab. #18.

	1922a. eest.					I - VII 1923 a.				
	keht. l.	T. solum.	T. oagimata	Teadmata l.	Kokku	keht. l.	T. solum.	T. oagimata	Teadmata l.	Kokku
1) Enne sõjaväe teenistust olnud	10	-	-	19	29	9	1	-	8	18
2) Sõjaväe teenistuse ajal saadud	28	9	2	2	41	29	2	1	5	34
Kokku	38	9	2	21	70	38	3	1	13	55
% üldisest haigete arvust sõjav.	0,45	0,1	0,03	0,24	0,82	0,90	0,07	0,02	0,31	1,30
Iga 1000 sõjaväe lene kohta										
tulis aastast tekkinud haiged	2,2	0,52	0,11	1,22	4,05	-	-	-	-	-
Iga 1000 sõjav. kohta talis										
esimeses poolis aastast tek-										
kinud haiged	-	-	-	-	-	2,3	0,18	0,06	0,79	3,33

Peterburis tuli sõjaväes b. l. 3,50% ette
(Lander 1894), Nowgorodis - 0,60% (Gretschaninow),
Soome sõjaväes Helsingis - 27,92% (Klimenko) ja
uue sõjaväe sõjasaamas - 0,50%, Telemann ja
Doehl'i leidsid Pruss sõjaväelaste juures mee-
melis - 6%, Cohnreich'i läbiatritud 700 saamas sõja-
väelase juures ei nõunudki seda parasiiti.

1) Deutsche Medie. Woch. 1917 # 23.

2) Münch. Med. Woch. 1917 # 39.

Bothriocephalus latus e ettetulemine meeste- ja naisterahvast jüures selgub tabelitest №№ 19-21.

Bothriocephalus latus e ettetulemine haigete siigu ja vanaduse järelle T. M. Sisehaiguste Kliinikus.
Tab. № 19.

Aasta.	ette tulema koh. latus arv.	Sugu		W-a-n-a-d-u-s.									
		m.	n.	alla 2 aast.		3-10a.		11-20a.		21-30a.		pääle 50a.	
				m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
1920.	28	13	15	-	-	1	-	2	2	6	11	4	2
1921	36	13	23	-	-	-	-	-	2	9	14	4	7
1922	39	11	28	-	-	1	-	-	5	8	18	2	5
1910.	10	3	7	-	-	-	-	-	-	2	6	1	1
1912	9	4	5	-	-	-	-	-	-	3	4	1	1
1914	12	5	7	-	-	-	-	1	-	3	6	1	1
	134	49	85	-	-	2	-	3	9	31	59	13	17

Bothriocephalus latus e ettetulemine haigete siigu ja vanaduse järelle T. M. Sisehaiguste Polikliinikus.
Tab. № 20.

Aasta	ette- tul- ma koh- t. juht. arv.	Sugu		W-a-n-a-d-u-s.									
		m.	n.	alla 2 a.		3-10a.		11-20a.		21-30a.		üle 50.	
				m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
1892	6	3	3	-	-	-	-	1	2	1	1	1	-
1893	7	1	6	-	-	-	-	1	1	-	3	-	2
1902	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1912	11	4	7	-	-	-	1	1	-	3	5	-	1
1921	22	8	14	-	-	-	-	1	-	6	10	1	4
1922	59	16	49	-	-	-	2	-	9	6	27	4	11
	107	27	80	-	-	-	3	4	12	16	46	7	19

Kokkuvõtte mitmesugustest haigemajadest ja ambulantsidest *Bothriocephalus latuse* ette-
tulemise üle haigete sugu ja vanaduse järel.
Tab. # 21.

Haigemaja elav ambul. nimetus	Meesk. tabel A...	Ette- tulnud b. l. pakti- määr arv.	Sugu		V-a-n-a-d-u-s.				
			m.	n.	alla 2a.	9-10	11-20	21-50	üle 50.
J. N. Sisehaig. kl.	19	134	49	85	-	2	12	90	30
J. N. Siseh. Polikl.	20	107	27	80	-	3	16	62	26
Ruusaare ambul.	17	53	25	28	-	6	3	37	7
J. Pun. R. ambul.									
Tallinnas	16	75	34	41	-	2	1	66	6
Tallinnas linnas									
Keskhaigemaja	15	29	12	17	-	3	6	16	4
Kokku		398	147	251	-	16	38	271	73.
% võrreldes sugu ette- tulnud b. l. jurtumääruga			36,9	63,1	-	4,0	9,6	68,1	18,3.

Märkus: Meesrahv. ja naister. haigete arv on vermiselt võrdsuurune.

Helpool teadud tabelite põhjal võib otsustada,

- 1) *Bothriocephalus latus* tuleb naisterahvate juures sagedamini ette, kui meesrahvate juures (esimesed 63,1%, teised 36,9%),
- 2) *Bothriocephalus latus* tuleb keskeas (21-50 a.) kõige sagedamini ette.
- 3) Laste juures alla 2a.arts tuleb b. l. äärmiselt harva ette.

4) Kõik puuduvad täpsed andmed mees- ja naister. haigete arvu üle üleval nimet. arutustes, kuid umbraudu-
te kannuvõtte järel tuleb peatuma jääda üleval loodud
lause juure.

Juba mitmed teised autorid on sellepärast tähelepanu juhtinud, et naisterahvad meeste-
rahvastest sagedamini saadetakse parasiitide ja
eraldi botnioo. latuse all kannatama.

Kessler (Peterburg) leidis, et tema poolt
tänuuritud naisterahvad 30,30% botnioo. l.
kandjad olid, kuna meesterahvad seda ainult
5,87% olid. Baranovsky uurimustes on need
% - 16,84 ja 636 vastavaid naisterahvaste ja
meesterahvaste kohta. Klimenko (Helsingis)
konstanteeris mõlemate soade juures umbes
üksugust botnioo. l. ette tulemist. Tema
kindlaks tehtud botnioo. lat. arv vastab
148. Toomas Toolemann (Ulitari) leidis,
et naisterahvastele on saadetakse sagedamini,
kui meesterahvastele, tüdrukutele sagedamini
kui poistele. Seda rõõgib tema, nagu aelolud,
kõigi saadetakse ette tulemist üle; leiust
on tema oma uurimistele ainult 9 korda
leitud.

Botniocephalus latuse sagedamat ette tule-
mist naisterahvaste juures seletan järgmistest
asja alustest: Naisterahvad puuduvad sagedamini
kõrva rööpiteminise, kala puhastamise ja
kui juures plerocereoidid nendest kergesti omam-
datud väinad saada. Tuletagem meele, kui väinad
on plerocereoidid ja kui kergesti nad väinad
kala puhastamise juures käte, talviku ja teiste
viistade külge jääda. Plerocereoidide ei tehta,
sellepärast ei teata ka nende päale tähelepanu
juhtida. Tavaliselt võib ka märgata, et teenijate,
rööpitudurute, juures leiust sagedamini
ette tuleb.

Et naisterahwad just selgooltaodud põhjuseel
 kai-ussi all kannatavad, seda tõendab ka asjaolu,
 et lapseas eas nimetatud ussi ette tulemine pro-
 lemate jõealtele juures ühesaegselt on.
 Keskaste juures on aga ette tulemise protsont
 seda suurem (v. tabel).

Bothriocephalus latus'e ette tulemine mitmesaaguses
 ravitsas asutustes haigete sugu ja vanaduse järel.
 Tab. # 22.

Haigemaja ehk ambul. nimetus.	Tabeli #	Ette tulevad <i>Bothr. l. just.</i> arv.	Sugu		W - a - n - a - d - u - s.									
			m.	n.	alla 2a.		2-10a		11-20a		21-50		üle 50a.	
					m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.
J. N. Srehaigur- te kliinik	19	134	49	85	-	-	2	-	3	9	31	59	13	17
P. N. Srehaigur- te kliinik	20	107	27	80	-	-	-	3	4	13	16	46	7	19
Kuresaare ambu- lants	17	53	25	28	-	-	3	3	3	-	14	23	5	2
Kokku		294	101	193	-	-	5	6	10	21	61	128	25	38

Bothriocephalus latus (parasiit) tuleb *Bothriocephalus latus*'t arvestades 4-5% opibaste
 ette.
 Seda tuleb *Bothriocephalus latus*'t
 arvestada, kui Kalsinger (25, 26) Krimmis/
 ja Krimmis, mis Peterburis (Janer 3, 5)
 arvestati, mis Krimmis (Janer 3, 5)
 Krimmis tuleb *Bothriocephalus latus*'t arvestada
 Tartus.

Bothriocephalus latus ette-
tulmise üle Eesti.

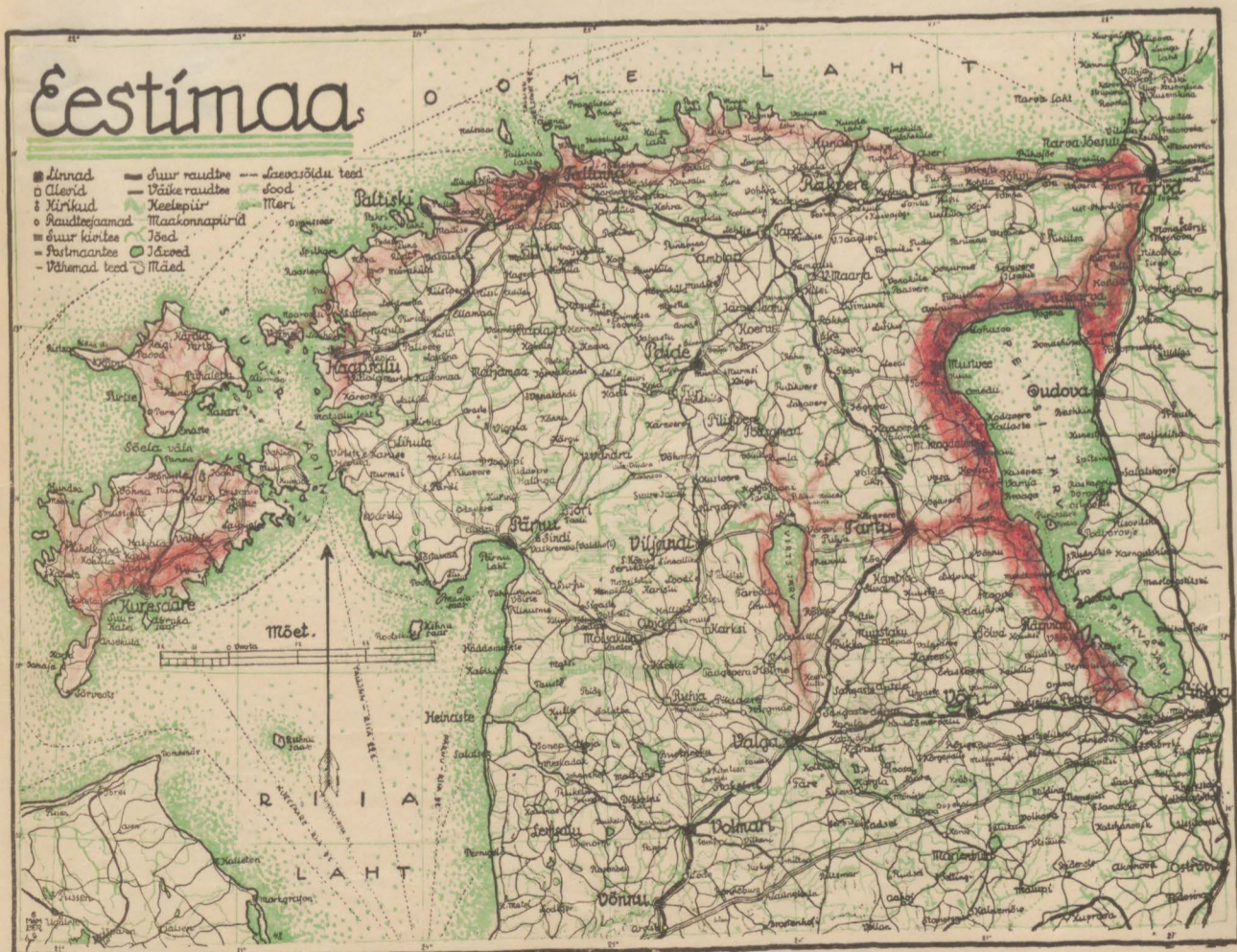
- 1) Enamajä - Peipsi kalad on peaaegu kõik pleroceereidiga infitseeritud, misama ka suurem osa merikalu.
- 2) Arvatakse ei ole pleroceereid: ettetulmine meres mitte aktiivne; ta on koondunud enam- vähem neisse kohtadesse meres, mis vastavad rohkeli *Bothriocephalus latus* ettetulmisele maal (näit Kuresaare); mis kohtades infitseerivad inimesed ja kalad üksteist vastemisi; Esimesed süües taovest ehk pool-taovest kala ja kalamarja ja teised väikehädete kaudu, mis merde sattuvad ja mis, rohkem lai- uksi ettetulevuse mõjul, palju suurem sisaldavad.
- 3) Eesti on *Bothriocephalus latus* ettetulemine kaus tulipunkti, - Peipsi ümbrus ja Soovema (põlvajalinnult Kuresaare ümbrus). Esimeses on suure osa elamine selle kandjad, teised ehk vast veidi vähem, võib olla - pualed.
- 4) Tartu (Märisooli Archaigaste Klainikus on *Bothriocephalus latus* ettetulevus Tartu elanikkonda kohta umbes 9%.
- 5) Tartu koolides (keskpaalides) tuleb *Bothriocephalus latus* umbes 4-5% õpilaste juures ette.
- 6) Tortus tuleb *Bothriocephalus latus* vähem ette, kui Helsingis (25,20% Kleinuse), ja veidi rohkem, kui Peterburis (Sander 3,50%) ja palju rohkem, kui Mitavis (Salmormu - 0,39)
- 7) Tallinnas tuleb *Bothriocephalus latus* vähem ette, kui Tortus.

8/ Pärnus tuleb bothriocephalus latus't vähe ette, niisama ka osaliselt mujal mererannas (Võsu)

9/ Mujal Eesti, kus ei ole rannapöökide - mist merege, on bothriocephalus latus'e ettetulmine ühenduses Peipsi jõega. Viimastest lootab bothriocephalus latus'e ettetulmine kogu Emajõe - Peipsi basseini päate ümbruse poole, kuid on seda harvem, mida kõrgemal rinnetatud basseinist.

10/ Eesti sõjaväes tuleb bothriocephalus latus't vähe ette.

11/ Bothriocephalus latus't tuleb naiste - rahwaste juures sagidominia ette, kei mestarahwaste juures (esimised 63,1%, teised 39,9%, viissagunike vähe röige tuntavam on perekaliste inimeste juures.

K. O. „Rahvalikool“ Tallinnas. Järeldrük keelatud. Zvetkov & Kitzoi trükk, Tallinnas.
Bothriocephalus latus'e ettetulmine Eestis.

Taenia

Taenia'te ettetulemist inimeste juures võib rõnu säada vastava cysticereus'e ettetulemisega

Kui palju meil testis cysticereus cellulosit ehk e. bovis't ettetuleb, see selgub tabelist # 23. ; tabel on rõnu säätud Laoma Ferris - noiu peavolituse aruannete põhjal

Tab. # 23.

Veiste ja sigade tangusi on 1919-1922 aa. tapetud loomade üldarvust järgmisel % määral ettetulevad:

Tapamaja.	Tangud veistel				Tangud sigadel			
	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.
Tallinn	0,05	-	0,01	0,03	0,09	0,08	0,07	0,09
Tartu	-	-	-	-	0,5	0,4	0,2	0,14
Wiljandi	0,4	-	-	-	-	0,06	-	-
Pärnu	-	-	-	-	-	0,02	0,03	0,03
Narva	-	-	0,06	0,02	0,05	0,06	0,04	0,1
Paide	-	-	-	-	0,05	0,07	-	-
Kaapsalu	0,8	0,2	0,4	0,6	-	-	-	-
Rakvere	-	-	-	-	0,05	0,04	0,04	-
Võre	-	-	0,07	-	0,4	0,04	0,3	0,2,2
Petseri	-	-	-	-	-	-	0,2	-
Valga	-	0,15	-	0,09	0,1	0,1	0,1	1,6
Kurisaare	-	-	-	-	-	-	-	-
Jõhvi	-	-	-	0,4	-	-	1,6	0,3
Tapa	-	-	-	-	-	-	-	-
Põltsamaa	-	-	-	-	-	-	-	-

ei teatud

ei teatud. 2. aast.

ei teatud.

ei teatud. 1. aast.

ei teatud. 2. aast.

ei teatud.

Cysticereus horis tuleb konstantsest väige sagedamine ette Haapsalu tapamajas. Muidel kohtadel tema ette tulevus enam-vähem juhus-
list iseloomu.

Järelpärides Haapsalu Tapamajast, sain vastuseks, et neljast tangus veisest 1922 a. olid 2 pärit Noa-Rootsist, 1-Asurülalt ja 1-lime ümbriusest.

Juba ammuagi on Haapsalus *C. horis*'t veiste juures kohnel arvel tähele pandud ja nende ette tulemise % on väike umbes 0,2 - 0,5 ümber kõikunud. 1902 a. oli see 0,3, 1910 a. - 0,5 %.

Kui me vaatame tangus loomade pärit-
olemist 1903 kuni 1908 a., siis saame selle aja jooksul (päritolemise suhtes) 18 olnud juhtumise kohta järgmise rea: 3 juhtum-
olud Noa-Rootsist, 1-Keediku, 1-Taiblast, 1-Muemõisast, 2-Oramõisast, 1-Suitlepast, 1-Kietsist, 1-Asurülalt, 2-Sinalepast, 1-Šhnyast, 1-Ungrust, 1-Hüümaalt, 2-Teadmata.

Noa-Rootsi, Suitlepa, Keediku, Oramõis, Taibla ja Muemõis asuvad põhjapool Haapsa-
lalt ligistikuks umbes 20 verstalises ringis; Kietsi, Ungru, Asurüla, Sinalepa ja Šhnyja on lõunapool Haapsalut umbes samasuures ringis.

Cysticereus cellulose tuleb tervis väige sagedamine ette Tartu, Võru ja Valga maakonda-
des ja jõhvis. Nimetan Tartut sellepärast esimesena, et Võrus on selle ette tulevus pei-
kust alnud, niisama ka jõhvis, kust meil teateid ka ainult kahe aasta kohta.

Tartu maakonnas olid 1921 ja 1922 aastate
 jaoksul tangus sead järjekordest valdudest:
 Luksel - 1, Otepääst - 1, Kavildast - 4, Meeksi
 1, Unipeast - 1, Kopnast - 1, Rastist 1, Kuremaast
 1, Märsast - 2, Kambjast - 2, Arjast - 2, Arult -
 2, Sommerpalust - 1, Moisekatsist - 2, Kodijärvest
 2, Tõolamaalt - 3, Rapsinast - 1, Nõdermast 1,
 Alatskiviilt - 2, Krootuse v. - 1, Kavildast,
 Kuustest - 1, Palalt - 2, Elistverest - 1, Võteriverest
 1, Kudinast - 1, Mämsjas, Kavastust - 1,
 Kriitnerist - 3, Päidlast - 1, Vesimist - 1
 Tartust - 1. Selle juures paistab siin
 valdade rühmitused. Nii oleid on vallad -
 Luksel, Otepää, Unipea, Kambja, Kodijärve, Nõderma
 Krootuse, Kriitneri ja Päidla üksteise ligistimise
 ja neist 13 juht. see tähtsused. Teine rühm
 valdand asub Rapsinis ümbruses, nagu Rapsinis
 Moisekatsi, Tõolamaa, Meeksi, Arja ja Kuuste, - 10
 juhtumisega. Kolmandom, teinid aru tähendades
 Kavildast - Arult - 6 juhtum. 4 cyst. eell. juhtu-
 mist on veel päid Kavastu, Mäms ja Rastu
 valdadest, mis arvavad jällegi üksteise ligidale.
 Kõik teised juhtumised, teinid järele 13, on
 enam-vähem laiali pillatud üle maakonna,
 kus juures 1 juht. on Päidest ja Võrumaalt
 (Sommerpalu - Võru linnas ligidale).

Võru linnas tapamajas on 1921 ja 1922 aastate
 jaoksul oleud 13 cyst. eellul. juhtumist,
 neist oleid 7 Võru linnast, 3 linnas ümbrusest
 ja 2 Kaugemalt. (Linnas ümbrusest vallad -
 Lasva, Aeksonori ja Wartselinn, Kaugemalt Oraver
 ja Krootuse ^{kõrgule}).

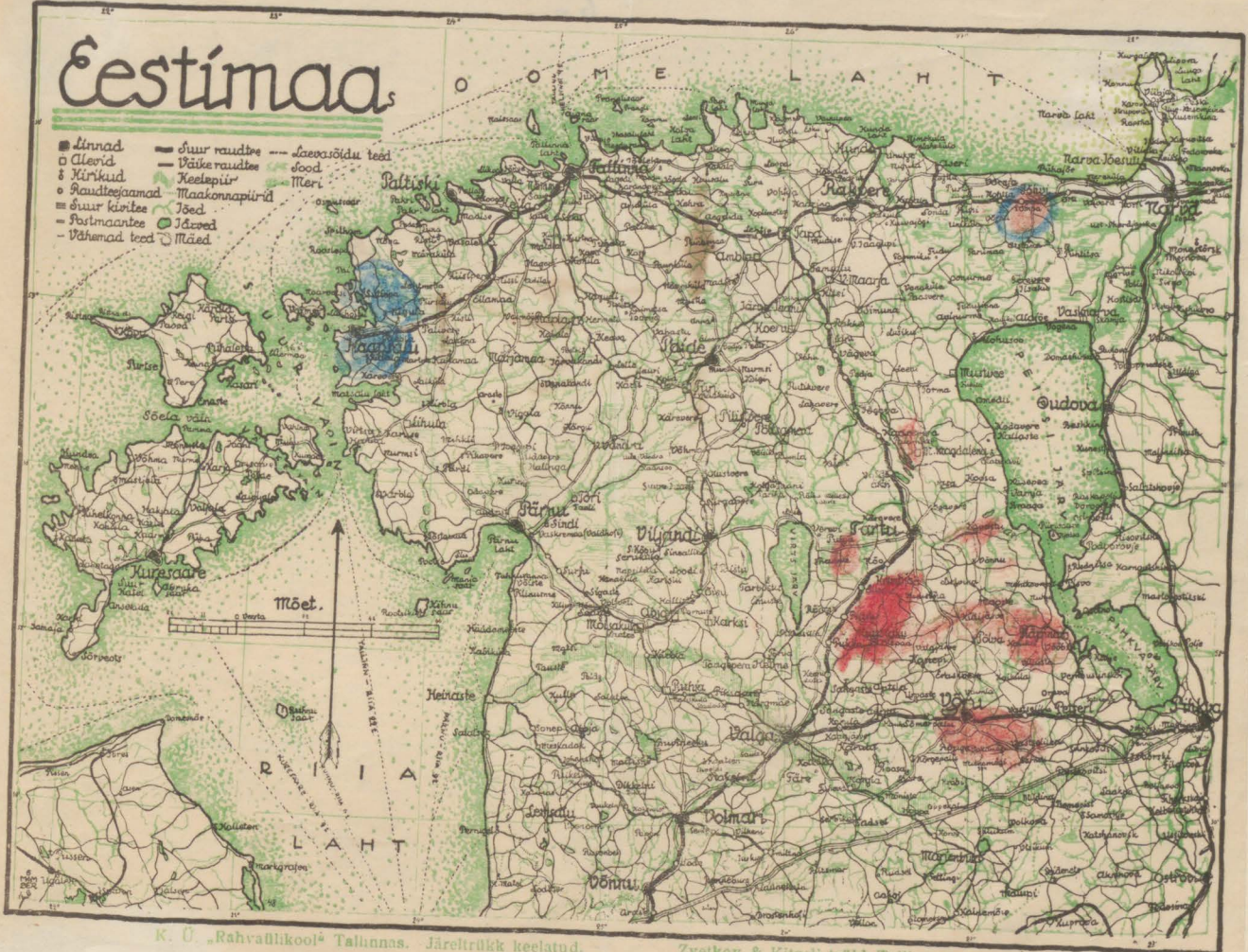
Kaugemaal tuleb cystic. eellul. wate

Targude, statuus...
ette.

Tallinnas tapamajas oluid juhtumistest
käsoleval aastal kuni sept. (arvu järelle 11)
longesid aruud 2 Harjumaa päle (Rajala ja
Rauba), 2 oleid Tartumaaalt (Jõgema, Saadjarve,
3-Põrnumaalt (Võndra, Põrnu ja Kaelaste)
ja 1- Paide maavormast; teised - teadmata.

Selma praistab cysticerus cellulose ette
mitte ettetulennine Saaremaal. Rivesarve
tapamajas pole aastate jooksul ühtegi
juhtumise oluid; aruult käsoleval aastal
on teola üksikuid aritud.

1895 12209 / 648% - 12553 / 9,00%
1896 11321 / 31 172% - 11494 / 31,27%

K. O. „Rahvalikooli“ Tallinnas. Järetrükk keelatud. Zvetkov & Kitzeli trükk, Tallinnas.
C. havis C. cellulose

Tangude ettetulemine sigade ja veiste juures on aastis igal aastal vähenenud, isearasid võib seda ütelda e. cellulosa kohta.

Nende ettetulemine aastate järele selgub tabelitest # 24-27.

Tallinna tapamajas ettetulevad cyst. bovis'e ja cyst. cellulosa juhtumised aastate järele.

Tab. # 24.

Aasta	N - e - i - s - e - d .						S - e - a - d .							
	tape- tud.	cyst. bovis	järel- vaada- tud	cyst. bovis	Kokku			tape- tud	cyst. cellul	järel- vaada- tud	cyst. cellul	Kokku		
					veiseid	cyst. bov.	%					sigu	cyst. cell.	%
1895	12207	1	648 1/2	-	12855 1/2	1	0,008	1188	25	18771	317	19959	342	1,72
1896	11321	31	172 3/4	-	11493 3/4	31	0,27	1195	22	17505	170	18700	192	1,03
1900	15627	2	373 1/4	-	16000 1/4	2	0,012	1634	25	19386	162	21020	187	0,89
1901	16344	1	383 1/2	-	16727 1/2	1	0,006	1952	16	24429	139	26381	155	0,58
1902	15233	6	338 3/4	-	15571 3/4	6	0,038	2341	17	24730	151	24071	168	0,62
1910	17771	3	1029	-	18800	3	0,016	1797	3	30874	26	32671	29	0,09
1914	27445	-	1152	1	28597	1	0,003	2133	-	49952	30	52085	30	0,06
1919	9941	Teadmata	5768	Teadmata	15739	Teadmata	0,05	1038	Teadmata	11429	Teadmata	12467	Teadmata	0,09
1920	6094	Teadmata	545 1/2	Teadmata	1155 1/2	Teadmata	-	434	Teadmata	24275	Teadmata	24709	Teadmata	0,08
1921	15969	Teadmata	4889	Teadmata	20858	Teadmata	0,01	3322	Teadmata	27828	Teadmata	31150	Teadmata	0,07
1922	26477	Teadmata	5763 1/4	Teadmata	21640 1/4	Teadmata	0,03	6842	Teadmata	30965	Teadmata	37803	Teadmata	0,09

Tapamaja on asutatud 1893 aastal.

1897	1441	12	0,83
1899	5309	11	0,20
1914	2763	3	0,07
1916	1276	3	0,23
1929	2540	-	-
1920	4083	-	0,02
1921	3570	-	0,05
1922	5767	-	0,03

Tab. # 25

Tartu tapamajas ettetulnud e. bovis'e ja e. cellulosa juttumised aastate järele.

aasta	W-e-i-s-e-d.					S-e-a-d.								
	tapetud faal weiste arv.	eypt. coron. bovis wad.	järele waad. arv.	eypt. bovis %	Kokku	tapetud sigade arv.	eypt. eella arv.	järele- waadatus arv.	e. eella arv.	Kokku	e. eella lulon	%		
1904	6401	-	197	-	6598	-	-	2890	20	8521	2	11411	32	0,28
1905	6800	3	272 1/2	-	7072 1/2	3	-	2812	50	9609	45	12421	95	0,77
1913	7595	-	463 3/4	-	8058 3/4	-	-	2161	7	14909	31	17070	38	0,22
1914	7940	-	397	-	7317	-	-	1925	1	22310	21	24235	22	0,18
1919	5693		2284 1/4		7977 1/4			226		6966		7192		0,5
1920	12426		1534 1/2		13959 1/2			2022		14174		16196		0,4
1921	6240		1658		7898			534		13328		13882		0,2
1922	9230		1908		11138			703		13983		14686		0,17

Tapamaja on asutatud 1903 aastal

Tab. # 26

Põrnu tapomajas ettetulnud e. bovis ja e. cellulosa aastate järele.

Aastad.	W-e-i-s-e-d.			S-e-a-d.		
	tapetud järelewaad. faal	eypt. bovis	%	tapetud järelewaad. faal	eyptie. eellulosa	%
1897				1441	12	0,83
1899				3279	28	0,85
1909				5509	11	0,20
1914	2929	-	-	2963	2	0,07
1916	2165	-	-	1276	3	0,23
1929	2464 1/2	-	-	2540	-	-
1920	1866 3/4	-	-	4083		0,02
1921	2289 3/4	-	-	3570		0,03
1922	3273 3/4	-	-	3769		0,03

Tab. # 27.

Rannere, Paide ja Haapsalu tapamajades
ettekulmid e. bovis ja e. cellulose juttumind
aastate järele.

Tapamaj: nimetus	Aastad.	Naised.			Seed.			
		tapetud f. järelehaard.	egst. bovis	%	tapetud f. järelehaard.	egst. cellulo- 2a	%	
Rannere	1900	1543	—	—	890	2	0,22	
	1901	1383	—	—	1219	1	0,08	
	1902	1329	—	—	1461	—	—	
	1910							
	1919	1144	—	—	1305	—	0,05	
	1920	1231	—	—	2641	—	0,04	
	1921	1333	—	—	2681	—	0,04	
Paide (era.)	1922	1345	—	—	2628	—	—	
	1900	298	—	—	533	—	—	
	1901	253	—	—	272	—	—	
	— linna	1902	393	1	0,25	1034	8	0,80
	1910	438	—	—	533	1	0,20	
	1919	489 1/2	—	—	1075	—	—	
	1920	382	—	—	1448	—	0,07	
Haapsalu (gra.)	1921	412	—	—	1418	—	—	
	1922	527	—	—	1268	—	—	
	1900	707	—	—	474	3	0,64	
	1901	549	1	0,19	661	1	0,15	
	— linna	1902	687	2	0,29	774	2	0,26
	1910	806	4	0,50	665	4	0,15	
	1919	366	—	0,8	521	—	—	
1920	625	—	0,2	941	—	—		
1921	524	—	0,4	1089	—	—		
1922	755	—	0,6	1263	—	—		

Alajal tegutsesid nimetatud linnades eratapamajad.
Neis toimetati liha läbi vaatust vagn puudulikkust, tapamajad
in ei vagn matid ja puudulikkust, kii et kubermangus vbi-
nudel mitmed korvord tali asjasse seada. Andmeid
neist on ka vagn ebatõrpi põueld.

Cysticercus bovis ette tulemine Eestis on väga roratu, juhuliku, ainult Haapsalus on tema ette tulemine, nagu juba eelne öeldud enam-võhem konstantne, ta ei ole saäl vähenenud, aga ka mitte suurenenud. Teistes tapemajades on küsri ette tulevuse % vähenemist märgata. Seda võib märgata Tallinnas, küsri Tartus. Viimases tuli teada ennetistel aastatel veel ette, praegu puudub ta täiesti.

Cysticercus cellulose on igalpool siigi suurelti vähenenud. 1895a. oli Tallinnas 1,72%, nüüd kõigub see 0,07-0,09% ümber. Praegu misama tuntav on see vahi ka Pärnus. Tartus võib ka vähenemist tähelepanna, ehk küll vähemal määral. Ka Pärnus, Kanveres ja Haapsalus on ta tublisti harvenenud, esimeses ja viimases teada viimastel aastatel enam pole ette tulnud.

Pärast sõjaaastates, võrreldes ennustajaaastatega on *Cysticercus* ette tulemine vahi saanenud (Tallinnas, Tartus, Haapsalus) Selotan seda nõrkust sõjaoluga ja Veni sõjakoosmael viikimisega.

Nüüd on jälle rorapäralt vähenemist märgata. Võrreldes andmetega, mis Sarsamaal saadud, on miil *Cysticercus bovis* ette tulemine ümber misama saapoolt, kuna aga *Cysticercus cellulose* läbi siigi küsri rorata suuremal määral on. Misama küsri ka miil Eestis, on Sarsamaal viimaste rari aasta jooksul kõiguste juhuste harvenemist märgata, mis on selitan küsri sõjakoosmael raruaja tingimistesse tayaripõraramisega ja ümber sellega ka suurema tähelepanu juhtimisega raru väiskoidlisse elurora peale.

Üllevaade saamisest on arjastamis mõned kõndlusel tuus Sarsamaal ette tulnud rari viimast aasta jooksul kõiguste juhtumist üll. Andmed on ünsikult rügisarale roratu, misjalgu küsri siiti võimalus oli miil muretseda.

Tab. # 28.

Cysticereus bovis ja *cysticereus cellulose* ette-
mini Saansomaal igo 1000 looma kohta. *

Maad.	Aasta	Weisod 3 aual sanad	Seool.
Saksa viin	1920	1,57	0,13
	1919	2,00	0,21
Prussi	1920	1,82	0,18
	1919	2,33	0,29
Bayeri	1920	0,39	0,03
	1919	0,73	0,14
Saksi	1920	3,52	0,04
	1919	3,88	0,06
Württemberg	1920	0,61	0,02
	1919	0,10	—
Bordeu	1920	0,39	0,04
	1919	1,00	0,11
Thüringia	1920	1,12	0,02
	1919	1,94	—
Hessen.	1920	1,44	0,03
	1919.	1,38	0,10.

Cysticereus cellulose tult palju ette Poolamaal (Brouni
järele 1%-3%), Serbias (6,8%-12%), Bosnia ja Herzogovinas
(6%-7%) Madokamas (7%) Haruldasu eü ta Põlja Ameerikas
ja Aafrias. Murtomeollaste juures, kus realika teiduro ei
tarnitatu, eü loomulikult naigustu jektumise sa vägo karuda-
ad.

Taenia solium.

Et *cysticereus cellulose*, rattudes inimese organismi
*taenia solium*is vältja areneb ^{tehti} esimese korda riudans ~~areneb~~.

* Zeitschrift für Fleisch und Milchhygiene heft 14-15 jüni 1923.

arvurikaste katsete waral Küchen-
meister'i poolt a. 1855., mida täiendavad
uued katsedega Humbert (1856a), Leuckart
(1856a), Hollenbach (1859a.) ja teised.

Nüüd on täiendatud ka Beneden
(1853a.) Haubner ja Küchenmeister (1855a.) ja
Liscoi, et taenia solium'i munad, aravõidandus
seest (ka koerast, inimesest ja ahvist; hiljem ka
täiendatud inimese juures - Rümmer - 1858), viimases
cysticereus eellulosaas väljarenevad.

Taenia solium'i eeltulmine testis peaaegu
pääsajalikul neile maakohtadesse kuundu-
ma, kus cysticereus eellulosaas't põige rohkeu-
leida võib.

Kahjuks ei ole ma sellis sehtes kusagil
midagi kindlat järgida suutnud. Tema
eeltulmine haigemafactes, ambulouctides
ja era arstide praktikas, kust need
teated on, on niivõrd juhuslik, et ja
ka haru, olud, et kusagil pole
saanud konstantset rohkemat ette-
tulmist konserviteeride. Ka haigete
päritolususe järel pole ma midagi
otsustada võinud.

Kokku väetame terve testi kohta, on
nii viimaste aastate jooksul eeltulnud
23 Taenia solium'i juhtumise (teateid.)*)

Nastavalt cysticereus eellulosaas eeltulmine
on T. solium'i ennetatav aastatel saadami-
ne eeltulnud.

* Suurim osa teateid on era arstidelt, ja nende
juures puudub eige aratendus haige suu-
konaduse ja päritolususe üle.

Palgud arstid täendavad, et praegust on taenia soliumi olemine hõru, kuus enamalt olla ta palju saadama aland.

Tamasugurid andmed võit isõvust haigemajast saada. F. M. Sitkaiguote kliinikus oli 1892a. ambulatoorsel vastu-
võtmisel 1895 haige hulgas 7 taenia vordjet. Alguigi, et siin taenia liini ei ole õra tähenda-
tud, võit siiski arvata, et sellest arvust suur
osa taenia soliumi arvesse tuleb panna.

Dr. Arnsen (Tallimas) arvab, et taenia soliumi olemine pärast sõda on saanenud. Nimekatud arvamine laste emast rookurõ-
lasse viia ülemal kirjeldatud cysticercusite saanenmisega pärast sõda.

Taenia saginata

Tenia utendures-seeu oleku cysticercus bovis'ega tegi katseliseet esimust korda kindlaks Leuecard (1862a), kes nime risaldavuid taenia saginata't varivatele rootis ja pärast nende mikroskopiliseet cysticercus'i leidis. Finise haiguse jäämist loore looma liha s tangus looma liha süömisel oli juba enamalt tähele pandud; katseliseet tehti see kindlaks Oliver'i poolt a. 1869.

On tuttav, et taenia saginata päärajaluseet sääl ette tuleb, kes palju kerge peetav ja kes komeess on loore looma liha taiduks tarvitada.

Teda tuleb ilmas igalpool ette ja ta olla üloliselt ürs saadamatert lintussidest

Neil Eesti seisab tema omu ettevaluses
rõjeldatuid kolmest liigist Weimarel kohal,
alguigi et ta taenia solium'iga selles suhtes
peaaegu võrdub.

Tema ettevalmuse üle talub sedasama ütelda,
nis, taenia soliumi laiali laugunemist kütitades,
nimase kohta) juba koneldud sei, - nimelt ta talub karne,
juhusest ette ja ei saa kindlaks teha kohta
kus Tema saadom oleks.

Wimaste aastate jooksul on mul
Eestis teateid olnud 15 juhtumise üle.

Wõrdluses taenia'te ettevalmises teiste
maadega, loon Brauni järel järgmise
tabeli:

Tab. N° 29.

Autor	Aasta	Juhtumiste arv		
		bothrio- cephal. e.	Taenia solium	Taenia saginata.
Parona - Mailand	1899	4	11	121
Parona - Itaalia	1868-1899	26	71	397
Krabbe - Daanimaa	1869	9	53	37
"	1869-1886	16	24	153
"	1887-1895	5	-	89
"	1896-1904	5	1	41
Blanchard, Paris	1895	-	21	1000
Stiles, - Mississippi	1895	3	-	uul 300
Schuch, Schwerzi	1896	2	1	16
Kessler, Peterburg	1888	47	16	22
Mosler - Greifswald	1894	5	64	112
Bollinger, Mimonien	1885	8	1	16
Vierardt - Tübingen	1885	-	8	113
Mangold - Tübingen	1885-1894	8	6	120
Bettencourt - Portugaalis	1912	-	41	24
Porrett - Tirolis	1876-1879	-	20	3
"	1893-1898	-	12	66
Adler - Salzburg.	1901-1911	-	16	62.

Kõrgeimäte *Taenia*'te ettevalimine üle Eesti.

1) *Cysticereus bovis*'e j. *cysticereus cellulosa* ettevalimine Eestis ei ole geograafiliselt mitte võimaline.

2) *Cysticereus bovis* tuleb Eestis kõige sagedamini ette Haapsalu ümbruses ülevalpool nimetatud valdades.

3) *Cysticereus cellulosa* on kõige sagedamini Võhma-
Tartumaal ja Võru linna ümbruses.

4) Nii ühte, kui teist liiki *cysticereus* tuleb Eestis kõige harvemini ette Saaremaal.

5) Võrreldes *Tausamaaga* on meil *cysticere. bovis*'e ettevalimine umbes 10 korda suurem, kuna *cystic. cellulosa* ettevalimine umbes 10 korda suurem on.

6) Mõlemat liiki *cysticereus*'te ettevalimine on ajajooksul vähenenud, mis iseenesest tuntuks *cysticere. cellulosa* juures on. Kõik pärast sõja aastakesi oli nende ettevalimine vähe suurem, võrreldes enne sõja aastatega, kuid nüüd on see jälle peaaegu vähenemas.

7) *Cysticereus cellulosa*'t tuleb meil protsentuaalselt rohkemini ette, kui *cyst. bovis*.

8) Vastavalt sellele on meil *Taenia solium* vähe sagedamini, kui *T. saginata*. Ühede ja nende samade asutustelt ja arstidelt saadud teadete järele on ühe ja sellesama ajajooksul nende poolelt konstateeritud 23 juhtumist *T. soliumi* ja 15 juht. *T. saginata*'el.

9) Nii ühe kui teise liigi *Taenia* kohta pole võimalik Eestis kindlaks teha maakohiti, kus ta ^{üheselt} sagedamini ehk harvemini ette tuleb.

IV.

Olegugi, et praeguse teema tähtsamaks ülesandeks on selgust katsuda muvetsede lintusside arvulise ja geograafilise ette tulemist üle Eesti, ta-kan ma siin juures siiski peatada nende haigusliste nähtuste juures, mis lintussid- esile võivad tutsuda ja mis ma siin tähele olen pannud.

Minu teame, et tihti võib lintusse enes aastate viisi kanda, ilma et sellest mingisuga- sid patoloogilisi nähtusi oleks, kuid me teame ka, et mõnikord just lintussid selles suundi on, et inimene siigvara on pidanud kanda varisema. Sellest pruugib meil meele tulestada ainult juhtumisi, kus anaemia nii kaugele oli läinud, et enam lintussi väljajamist patsiendi nõrkuse pärast ette ei saanud võtta ehk see enam paranemist ei võinud tuua (Reyher¹⁾, Dehio²⁾, ~~Lebert~~³⁾ ja teis).

Reyher¹⁾ oli esimene, kes tõendas, et bothrio- latus mõnikord raskest progresseeruvad, ja isegi surmavad, - anaemiat võib sekknitada, mis parasitiisi väljajamise korral ruttu para- neb. Kõrvalt atama selle põhjasi ja arvati (Reyher, Schapiro⁴⁾), et siin tegemist peab olema mürgiga mis, resorbeerudes läbi vaete, vere ja vere väenistavate organide peäle mõjub.

Selle küsimusega on palju tegemist teinud Soome aurijad Schaumann ja Taldqvist, kes.

1) Deutsche arch. f. klin. Med. 1886. Bd. 39.
2) St. Petersburg. Med. Wash. #12-1892 Seite 116.
3) St. Petersburg. Med. W. 1893 - Seite 316.
4) Zeitschr. f. Klin. Med. 1893.

ka arvurikaste katsete¹⁾ kuerte juures kindlaks
tegid, et *botriocephalus latus* surmowat
anaemia't võib sünnitada. Nad tõendasid ka
et *botrioceph.* lat. ekstrakt purnased were libled
ära sulatab.²⁾ Grelgem õrnestas Tallqvist'il³⁾
lai-urast ekstraheride lipoid *Substanti*, mis
kugevaste haemolytiliselt mõjus. Teole võib
lai-urast leida regulaarselt. Faust ja Tallqvist³⁾,
analüüsesid seda *Substanti*, jääd siel atrusele,
et haemolytiliselt ainult üks ühendus-osa
sellist ainet, nimelt õlikhape (ölsäure), mõjub.
Katsete⁴⁾ kuerte juures tehti kindlaks, et haemo-
lytiliselt mõjus õlikhape, läbi soolte usorbeeru-
des, veresse jõuab ja sääl punaste were libled
hõivemisele viib. Faust⁴⁾ näitas katsete abil
loomade juures, et õlikhape endal natriumi
soola kujul veresse jõuab.

Et parasitide tassimid meres eosinophelia sünni-
tavad, tõendasid katseliselt loomade juures
Calomide⁵⁾, Huebner⁶⁾, Demetri ja teised. Seoltsami
põnnid tõhela parasitide-konidjate juures
Brown⁷⁾, Lerchterstern⁸⁾ Bueckler, Low⁹⁾ ja teised.

Kas *botriocephalus latus* ja taenia'd mürgilised
üksaeguse mõjuvad on, see on veel küll rünnikus.
Need autorid eitavad viimaste mürgi (Cao, Barnals),
teised jälle ütlevad, et taenia'd selles suhtes

¹⁾ O. Schaumann, Tallqvist - Deutsche Med. Woch. 1898, 24, 313.

²⁾ Tallqvist, - Zeitschr. f. Klinische Mediz. 61, H. 5 u. 6 1907

³⁾ Arch. f. experim. Pathol. u. Pharm. 1907 Bd. 57.

⁴⁾ Phys. med. Ges. in Würzburg 581 1907 - Taadew Braun & Seiffers

järele

⁵⁾ Zentr. f. Bact. 130.

⁶⁾ Klein. Ther. Woch. 12-1912.

⁷⁾ Brown

⁸⁾ Lerchterstern

⁹⁾ Münch. Med. W. 2-1894.

Abramovsky katsus ühendust leida tüsikusse ja lei-ussi ette tulemine kahel. Tõikuse ja ainetel vahetuse üksteisega luua häid pinda kopsu tüsikusse tekkinisest. Selleks olla va seletatav sage tüsikusse ette tulemine Baltimere rannadil.

Et lintussid mitmesugusid seedimistruktuur korratusi esile kutsuvad, on tuttav. Mao sekretiooni ^{hale} ja süsi mõju ei awalole (Grönberg - St. Petersburg. Med. Zeitschr. #12-1912)

Jutustatakse nel paljudest haiguselitest nähtustest, mis lintussi-vandjate juures on tähelpanud ja mis selle väljajamise järelle on ärakadunud. Journalis "Travnik. Sperr" 1903 #48 on kirjeldatud juttamine, hõrmaptoe ja haematourie juttamine, misugused nähtused pärast botm. l. väljajamist rääkida kopsude juures ei ole midagi leida.

Gruscler (Travnik. Sperr 1907 #46) jutustab ühest aastast kestnud angina pectoris'ist, mis kestis, kui botm. l. oli väljastatud, ta kaldub arvamaile, et sin ühe haiguselise protsessi tegemist oli.

Ülemaal kirjeldatud ^{kaas} juttumist on huvitavad, kui misugused, etp need selle teaduslikud ära seletatavad pole.

Haiguseliste nähtuste ja sümptomato- loogia üle olen püüdnud teha teada kogu mitmesugustest kliinikutest.

Malism välja misugused haiguse lood, kus päale botmicephalus letas'e midagi leitud ei ole, misugused

oli J. M. Siihaiguste kliinikus:

1920a. - 28 juhtumest - 7 juht.

1921a. - 36 - " - - 13 - " -

1922a. - 39 - " - - 11 - " -

1914a. - 12 - " - - 3 - " -

s. t. et $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{3}$ rögist ette tulnud bothriocephalus lat. juhtumistest tulid kliiniku lai-urssi emise) pärast. Osas nendest haiguse lugudest puuduvad sümptomide aratähendused (on aratähendatud ainult diagnoos ja therapia)

Bothriocephalus latuse haiguse lugude, täieliku haiguse kirjeldusega on need tarvitada oleud 32.

Nendes aratähendatud sümptomid jagunenud järgmiselt:

Sümptom.	%	Märkused.
Kalud epigastriumis ja naba ümbruses	87,5	Enamasti epigastri. alumises osas.
Epigastri. ja kõhu tundeid	40,6	
Hall röögisid	40,6	
Kõhu kiimialek	34,4	Antud juhtumised tulvad mätta koos, sest et ühel ja samal ajal võib kaht kiimi, peamiselt j. sis. lahti.
- " - laktilialek	32,2	
- " - kiimi ja laktilialek	28,1	
Õksel	34,4	
Pööratus	25,0	Kus õksel pole oleud
Keel kaetud	21,9	
Veri väljheites (Guajari)	28,1	
Põhatusid	31,1	
Kõhnus jätmine	28,1	Anamneesi järele
Nõrkus	25,0	- " -
Õmme haigemajasse tulerat moodis loomad	21,9	

Sümptoomid	%	Märkused
Põõvalud	18,8	
Püelome. kleepi- mine	12,5	
Põõ ringi käimine	9,4	
Halb uni	6,2	
Hingeldus	6,2	Alles 2 haiget, ühel neist kõrges krambid teinud rinnas ja kõhus, mis pärast ka kliiniku tal.
Kõrgeid kiigid	3,1	
Krambid	3,1	
Jalgade paistetavus	3,1	altpool kirjeldatud anaemia kohta.
Leukotophilia	6,2	
Kõhu täisajamine	6,2	
Anaemia, nähtav	21,9	

Suur osa ülevalpool loodud sümptoomidest annavad kindlustuse seedimise orgaanide seisest (1-11 ja 24).

Valud epigastriumis, resp. kõhus, on korraldud, ilmuvad hoo viisi ja kasvavad niisama; sagelaste on nad tugevad, kuid mõnikord omavad ägeda, pistesarnase ilme; ei ole ära üppunud söögist ja söömisest. Haiged, ei saa vahet vahel ei äärmiselt ega põrnal. Sagelaste on valudega ühenduses diarrhoea; suuremolt juult vaheldub niimane obstipatsiooniga. Haige söögijärgne on halb (40,6%), tulevad röhitised (31,1%) ja oksed (34,4%). Oksed on mõnikord ^{ägeda} ni äge, "surman". Ühe sarnase oksendamise juures tuli välja larsina pinnane mass (Haiguse lugu # 251-1920a. T. N. S. Kl.), teine rood oli oksed segatud sapiga (haig. lugu # 155 1912a. T. N. S. Kl.). Mõned väga keelelis leitud 31,1% haigete juures.

Tised ülesluetatud sümptomid kuuluvad organismi
 üldhaiguslike nähtuste hulka. Nad annavad
 tunnistust sellest, et mürgid organismis mõji
 avaldama on pannud. Tähtsamaks süm-
 ptomiks on anæmia, mis juhtis ise ra sümptoomi
 annab. Kirjeldam sümptoomide ühe karakteri-
 stika *gæmia* kohta. juhtumise, mis rullitakse -
 wass on saanud (Tartu Ülik. Sisek. Kõrg. Kl.).

Haige naisterahvas, 40 a. wana, gestline, elunäite-
 majapidamine, naine, Eluselt Weedu w. Tartu, mis.
 Võtust võetud kliin. su 15. juulil 22.
 Anamnes. Lastehaigusi ei mäleta. Tõe peresõnnas ei
 ütle olewat olnud. Infectio venere eitab. Keerulised
 algurid 179., alid korralinud. Yaartat tagasi oli
 müükuine wähealg. 2 aastat eest kopsu põletik
 Proegust haigus märgis esirust korde jaanuari
 kuul 1922 a. Tundis väsinust, jäud korde äre,
 söögisu ei olnud. Märtsi kuul käis arsti
 juures, et neerud haiged - jalad ja nägu olid
 wähe paistetunud. Samal ajal oli ka kõh,
 kael oli kinni - aringia. Tärs maale kus
 pähe porane. Suwiste pühade ajal lärs
 seisukord muutis halvemaks, jalad paiste.
 Tärsid tubaste äre, oamuti ka nägu; süüsi ei
 tahatud, mis wõi arsendas waga - tuli
 arsendades ainult rohelist mett. Wägiskai-
 mine 2-3 korde nädalas, kusmine walus,
 kasi sagane.

Status praesens. Haige keermise rasnaga kehakti-
 tas korralik. Tärs wärs rahwatu, wähe kalla-
 ka jumega. Limanahad äige anæmiilised.
 Lympha näärmeid tunda ei ole. Kätel, jalgadel
 esalt ihu põõl nõõrnelt päs seerused piteerid.
 Oedemisi ei ole

Pulmones nihil. Cor $3\frac{1}{2} \times 7\frac{1}{2}$ ein.; toonid
puhtad. Abdomen. Petune, palpeerides teindelin
et ale. Kõnn elundid teinda ei ale.

15^{viii} veri: haemogl. - 20%, punas verelbl. - 1,190.000
valged - 5300; mikroskoopiliselt - poliolecythos et
anisoctosis. Nrin, erivool - 1015, reaktsioon hapu,
munavalget-jäljed. 16^{viii} Faeces - bottrioe. lat. munad
18^{viii} bottrioe. lat. välijastud - 6 tüüpi. 23^{viii} Faeces
bottrioceph. lat. mun ei ale. 25^{viii} - Erythroce. - 850.000.
haemogl. 20%, index - 1,25. 4^{viii} haemogl. - 20%.

Erythroce. - 680.000; Leucocyte 675.000 6600.

19^{viii} haemogl. 20%, erythroce. 675.000; Neutrophille
49%, Lymphocyte 47,5%, monocyle 3%, Nüeminevad
võnnid 0,5%. 22^{viii} - Eneetunne halvum, võnnus
suureneb; Säägisa teindub endiselt; Saab phosphori
0,01:100 - 3x jävas. 28^{viii} haemogl. 27%, eryth. 1.170.100

31^{ix} haemogl. - 31%, erythroce 1.490.000, 9^{ix} - Haemogl.
40%, erythroce. 2.290.000, index 0,9; haige teinab

teinab ennast paremine, nõõgisa parem, tau-
sel istuma. 18^{ix} haemogl. 48%. 25^{ix} - haemogl.

5^x - 49%, erythroce. 2.820.000, index 1,0. 17^x Haige
eneetunne parem; haemogl. 62%, erythroce. 3.150.000
index 1,0; haige kliinikust lahvanud.

Teisel haigel oli huvitav vere koostis
(haig. lugu A 2340 - 1923 - Tallinn keskhaigimaja /
mis oli järgmine: haemogl. - 34%, leucocyte
4500, erythroce. - 1.700.000, leucocyte - 4500
- neutroph. l. - 49%, lymphoc. 41%, eosinoph. l.
7%, nüemineku võnn 2%; pääle selle poliole-
cythosis, anisoctosis, polychromatophylia.

Käigist eelpool üldust selgub, et meil
 Eesti linnade, võrreldes teiste maade ja
 riikidega, palju ette tuleb, mida katmio-
 cephalus latus'e arvele peab kirjutama,
 ja et haiguslisi nähtusi, mis neist oleme-
 vad ka mitte harva ei ole, rääkimata
 veel sellest, et linnades resp. bathricepha-
 lus latus, nõrgestades organismi, teiste
 haiguste (tuberkuloosi) tekkimises saad-
 siooni tingimisi loovad.

Meie rahvas tunneb veel vähe linnade
 tekkimise põhjusi, misama ka neist
 olememat patoloogiat, selle pärast ei teata
 ka nende eest hoida.

Siin areneb see tegevusesse teravhoid-
 lisel alal rahva hulgas. Tuleks ajalehte-
 des selle üle kirjutusi avaldada ehk siin
 ja seal kõnede kaudu rahvale asja
 tähtsust selgitada katsuda, misama
 peaks ka koaljehatajad ja õpetajad,
 niikasti maal kui ka linnades, tõsisemalt
 oma ülesandeks võtma oma hoolaluseid
 selles suhtes valgustada.

See töö tasuks ennast ära, sest et taga-
 jõrgi võib loota häid. Aeg oleks selle
 pääle tõsisemalt tähelepanu pöörata.

V. a.
h² ametivend!

Ülevaate saamiseks meie kodumaal etatulevate inimeste juures
parasitiseerivate lintusside kohta palub Tartu Ülikooli Sisehaiguste Polikliinik
Teid nii lahke olla ja temale teateid saata, missuguseid lintusse ja kuu-
keste ühest ehk teisest liigist tuleb Teie tegevuspiirkonnas ette.

Peaks mõne liigi etatulemine mõne jõe ehk järve, valla, alevi ehk küla
piirkonnaga proosjalikult kokkulangema, paluks seda, vastavat nime
juure lisades, äratähtsada, ühtlasi nähtuse arvestavaid põhjusi juure-
lisades.

Oleks soovitatav, kui Teie oma äranägemise järel teatate, missu-
guseid niist parasitoidest olevaid haigusi Teie kõige sagedamini olete
tähele pannud ja miseliste haigete juures.

Kui Teie numbrilisi andmeid ükrikute aastate kohta ei peaks ole-
ma, oleks ka üldisest märkustest "sagedaste", kaunis sagedaste, "har-
va", küllalt, kus juures niisama ükrikute liikide arvuline võrdlemi-
ne võiks sündida. On lintusside arv üldiselt ehk mõne nende liigi arv
ajajooksul pikkaajaks ehk kaunis järsku vähenenud ehk suurenenud,
paluks seda ühes arvate põhjuste nimetamisega teatada.

Arvulised teated oleks vähemalt käesoleva aasta kohta kuni
1 sept. väga soovitatavad, kui neid kuni 15ma septembrini Tartu võiks
saata, kuna üldiselt teateid ja teateid endise aja kohta igal ajal, - mida
varem, seda parem, tänuga vastu võetakse.

Lootes, et Teie avaldatud soov ei asjata tähtsuseks ei pea
ja juba ette lahkete saadetuste eest tänades

ametivennalike lugupidamisega

H. Koppel

Tartu Ülikooli Sisehaiguste
Polikliiniku juhataja
(Adr.: Tartu, Ülikool).

Tartus, 15. veebruaril
1923. a.

366 259

Λ

Asu, Theodor.
Lintusside ettetulemi-
ne Festis.

1923

Faint red handwritten text, possibly "Linnéus"

9
12

III 111
35 65